ԿԻՐԱԿ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2385 Կ. ՊՈԼԻՍ — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24-6 ԱՊՐԻԼ 1909 — 24 ՄԱՐՏ 1325 – 15 ԲԼԻՊԻ ԻՒԼԻՍ ԷՎԶԷԼ 1327

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومیه غزه‌سی

صاحب امتیازی : (اوحانس غریب)

ادره‌خانه‌سی : باب عالی جاده‌سی

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grande Rue de la Sublime Porte
CONSTANTINOPLE

ԱՌԱՋ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Յ. ԳԱՑՄԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ԳՐՕՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՅԱԶԻԴ Ս.Ի. ՀԱՆՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ ՀԱՅՆ ՏՐՈՒՍԻ

ԹԱՓԱՆԸՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍՏԵՂ	ՏԱՐԵԱՅ	ՎԵՑԱՄՍՕՐԵԱ
Գոյոյ համար	50 գրշ.	50 գրշ.
Դպրատներու համար	100 »	60 »
Առաքումներու »	25 ֆր.	14 ֆր.

ԱՌԱՋԵՍՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆԵՐԸ

Մէկ անգամի համար տողը 5 գրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ժամանակի համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԳԻՆԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐԵՒԱԼՕՏՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՑՄԱԳԱՍԻ ՄԸ

ԵՒ

ՀԱՑ ՓԱՇԱՆԱՑԻ ՄԸ ՄԻՋԵՒ

Բաղաք գիւղի Գայմագամ Մէհէմմէտ Հաժը պէյի նպաստաւոր Զէնկիլիբէն, Մեծ նոր գիւղէն եւս. Եւրոպրուքեանց հաղորդուած նամակները ասիք ասուն տեսակցութիւն մը ունենալու յիշեալին հետ, որ սիրզիները կարմիր սահմանագրութեան հաւակիզ գինը, եւ Սահմանագրութեան հաւակիզէն վերջ անոր հետ առաջին անգամ մտերմագոյն տարաբերութիւն եղայ։ Հանդիպ է, եւ. ազգաս. Գիւրու։ Երկու շաբաթ առաջ գիւղամէջ Բաղաք գիւղ երթալով Ներքեւագոյ, մտերմութ (Գայմագամ պէյի), մեզ Նիւթ ունենալով սահմանագրութեան օգուտները, բայց գարեգրութեան յաղագման տեղի ասուզ միջոցներուն վրայ բանակցութենէն լուսաբանուելու, թէ Թուրքիա բարկարգուելէ հետ է, քանի որ խորը խրատիր է Իսլամին եւ Քրիստոնէութեան միջեւ տարբերութ։

Հաղարէ՝ սուտ բազմապատել գեղեցիս չատ մը կալուածները տրէն գաղթականց բաժնելէ յետոյ, որոնց գալուածատուրքը գեռ կը վճարենք, այժմ իսկ կեռներնիս ալ մեծ մասամբ խլած են. Մեացածն իսկ դրաւելու համար արուած որշման հանդէպ, երբ հարցուցի թէ ինչ որշում տուած է Բարձրագոյն դիւղի (Թուրք) տանգութեան մասին։

— Մանաւանդ մէնէն յանձնեցինք որ վճռեց ձեր եւ անոնց սահմանները ուղղելով։

—Բայց մեր չորս գիւղերու յատկացեալ Սամսէի Սուլթանի վաղեմի գաղութներուն ինչպէս կարելի է բաժանման վերածելով տանիմ որշիր

—Բայց անոնք ալ պէտք ունին։

—Սակայն անոնք մեզնէ աւելի ունին արդեն, եւ երբ գիտայ կրկին բաժին կը հանեք, մենք ինչ ընենք, մեկ կողմէն Պոյիր գիւղացիք միւս կողմէն Ոքշամագրեր եւ Ճեյդիլեր գաղթականք լեռերնիս գրաւած են. մնացեալ մանրամասները մուրեցեց պարտին հայթայթել վասնզուտայ, պէտք է նկատի առնուի, մենք կը մերժենք ձեր որշումը եւ բացատրեր ալ ասած ենք, հակառակ պարտային լու վարման կարելի չէ գանելու։

—Սանաքքէմէնին քարոզ քարոզ տար։

—Ձեր մասին քննադատութիւնները շատցած են, ինչ տեսակ գործուածներ են սոնք։

— Նոր գիւղացոյ առարկութիւնը, սուրբի խնդիր չէ այլ թէմէթիւ, որուն վճիռը վիլայէթէն վերադարձուած է գանելու հրամանաւ։

—Լա՛ւ, բայց ինչո՞ւ Զէնկիլիբրրներէն 40-60 ֆր. մէն մի բանավաճառի տարբ կը գանուի։

—Հիմայ երկաթուղայ ի նպաստ ուրշում մը է, որ մեր ձեռնհասութիւնէն վեր է արդիւն։

—Ուրեմն մինակ Հայո՞ց մասնակցի դարձին, ինչո՞ւ Թուրքերը զերծ մնան, մինչ սահմանագրութիւնը հաւասարութիւն է՝ օրինագիծ։

—Այդ գարգան ալ կամայ կամայ նպաստաւորութեան պիտի առնուի։

—Ինդրեմ, պէյ (այս մէջտեղս հեռագրատան պաշտօնեան եւ գիւղիս մանրանատեր Մնացականն է։ Սէմէրճեան նեռս եկան), ինչո՞ւ Սպարթալեան եֆէնի առաջարկը մերժուեցաւ Երեսփ. Ժողովոյ կողմէ, զոր օրինակ, Համիտիէ գունդերու ցրուելու ժամին։

—Դուք ալ գիտէք թէ անոնք զինեալ են, եւ գիւղերին չէ ձեռքերնուն զենքը առնուլ, որովհեւեւ մեծ յեղափոխութիւն կ'ելլայ եւ գիւղերին չէ զսպել։

—Իրարէ՛ փաշան օրինակ է, կառավարութեան ազդեցութիւնը կրնայ կասեցնել եւ հանդարտեցնել ամէն ինչ։

—Ժամանակի և տարի կը կարօտի։

—Սովելոց ի նպաստ և սերմնցուի համար առաջարկեալ դրամը ինչո՞ւ կը յապաղի ու չզրկուիր։

—Մալէէն դրամ չկայ։

—Իսկ Երկրագործա՞ն Գանքն։

—Ո՞ր մէկ տեղի համար։

—Իսալիոյ արկածելոց համար անմիջապէս։

—Գաղաքավարութիւն մը է։

—Ուրեմն Հայք պէտք է Անատոլու սովամա՞ռ ելլան։

—Ո՛չ, դուք այնուհետեր չեք դիտեր որ առատութիւն կայ, եւ արդէն կը ճանչնամ շատ մօտին եւ լու ուսումնասիրած եմ, արդէն գարունն եկաւ, Վանայ լճէն հասել սկսուրի ձուկին չորս հատը 10 փարա է, անոնք ձուկով կը կշռանան։

—Բայց առանց հացի՝ կարելի՞ է մէրէ։

— Շատ անդարար է եւ բժիշկք ալ հաստատած են։

—Ուրեմն մեր գարունը եւս մօտ է. Թթենիք կը բացուին եւ Թթի պղտզ մեր աղքատին անանին ալ մեր թարական է։

—Ձուկը եւ Թուրք բաղդատական չեն գրուիր։

—Բայց առանց հացի եւ ոչ մէկն ալ օգուտ ունի։

—Բայց դուք մեր ըսածը չհասկցաք։

—Շատ լաւ հասկցայ թէ Ամէտ Բիզարի ծուռկը ինկած է Սահմանագրութեան գործագրումը։ Զինուորագրութեան խնդիրը ո՞ւր մնաց եւ ինչո՞ւ կը պնդէք նոյն ուրքի գանման։

—Թեղէս որշուած է բայց օրէնքը սակայն գծուած չէ՝ մինչեւ ան այժմ գարձնք գանել, եւ դուք պէտք է տեսակները յանձնէք։

—Սակայն մենք ամէնքս պատրաստ ենք զինուորութեան, եւ այս մասին Ազգ. Գարձարքարանէ հրահանգ ստացած ենք մեր բարձրակ կամքը յայտնելու։ Իսկ հակառակ պարագային բաղաքել Եւրոպան նախագահին։

—Բայց կրօն. իշխանութիւնը կրնա՞ մեկնաբանել այդ կարգի պարտաւորներու մէջ։

—Ինչո՞ւ չէ, որովհետեւ ի գեմս Ազգին Տէրութեան ներկայացուցիչը Պատրիարքն է որ թէրմաններով վաւերացուած է։

—Բայց եթէ դուք տեսակ չյանձնէք մենք կարող ենք պատրաստել անցեալին արձանագրութենէն։

—Բայց մեր պիտի ընդդիմանանք, մենք զինուոր ըլլալ որշած ենք, եւ ես ալ բանակի քնայ։ Առով վերջացաւ։

Եւ ահա թէ ինչ է՝ զատ Հայը Սահմանագրութենէն օգուտներու ասած յայտնէն, երբ մանաւանդ պաշտօնական ակումբը, ընդ որս մեր բարի դայմագամ պէյը, կը պայքարի արդարութեան, հաւասարութեան, եւ եղբայրակցութեան գործադրումին դէմ. ուրեմն հարկ կը դանք եւ մաքրնիս կը բերենք անդամ մը ալ չեշտելով կլուսաւորեան հեռատեսութիւնը թէ կարմիր բարձին տակ բարեկարգութիւն չելլար։

Ազոթարար
ԱՐՄԷՆ Բ.Հ. ԽԱԶՈՑԵԱՆ

1909 մարտ 20
Սէօլէզ

ՄԵԿ Ա՛Ք ԲԱՐԵՎ

(ՍԵՒ-ՅԱՐԵՑԻ ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՍԱՖՕԻ ՊԻԵՏԱՍԱԿԻՆ)

Վեհ գաղափարի հովերով տարուած՝
Մեայ կեանքի մէջ, մայ ես մի ծով.
Եւ ալիքներին կուրծքս դէմ դրած՝
Դեռ գնում էի իմ ընտրած ճամբով,
Բայց երբ մօտեցայ այն սուրբ ծովափին՝
Ուր ազատութեան փարոսն էր փայլում
Ցանկարծ նաւակս դիպաւ քարափին
Եւ իմ յոյսերը մեռան իմ սրտում...
Ես լռեցի մեզ «մեռ»-ցարի լեռներ,
Իմ սիրած աշխարհ, սիրած ընկերներ,
Իմ կայսա՛ռ նծոյզ, իմ զէ՛նք, իմ ընկո՛ւր,
Ուղարկում եմ մեզ ջերմագին համբոյր...
Դուք մի՛ լաք վրաս, ցոյե՛ր, եղբայրնե՛ր,
Թո՛ղ լեռները լան, Թո՛ղ ընկուզս լայ
Եւ հնչի քաղցրիկ՝ «սարե՛ր, ա՛յ սարեր»,
Ու զեղգեղանում սիրս հովանայ...
Մաքիս ոյժերի վերջին Ուիչքով
Թռչում եմ մեզ մօտ՝ անոյոյ՝ Քաց այքով.
Բայց էլ ոյժ չը կայ... բաժանում եմ ես...
Մնացէ՛ք բարով, էլ չեմ տեսնիլ մեզ...

Ալ. ՄԱՄԻՈՆԵԱՆ

ՄՈՒՇԻ ԽՆԴԻՐԸ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԸ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ ՋԻՆՈՒԱԾ ԽՈՒԺԱՆԷ

ՀԱՑՈՐԱՀԻՒ ՄԸ ՇԱՐՔ

Սրտի անհուն զայրոյթով մը ձեռք կ'առնեմ գրիչ՝ արձանագրելու այն վերգովեցուցիչ եւ սխրալի իրողութիւնը, որ երեկ տեղի ունեցաւ քաղաքիս մէջ։ Առաջնորդարանը պաշարուած... Սանձարձակ բռնակալութեան օրով իսկ, խրատութիւններով, իրաւազրկութիւններով, ճնշումներով եւ սարսափներով ողողուն հին բժիժի օրերուն մէջ անգամ չը տեսնուած պժգալի իրողութեան մը ականատես եղանք։ Խուժանի յանկարծակի յարձակումը եւ Հայերու խուճապը յիշեցուցին մեզի 96ի սեպտեմբի օրերը, երբ ականատես կը լինէինք մոլեռանդ եւ արեան ծարաւ խուժանի նմանօրինակ յարձակումներու, թալանների եւ կոտորածներու, արեան հեղեղներ հոսեցնելու իրենց պապակած սրերին յարդարելու համար... արդեօք կը վերադառնայ՞ն հին օրերը, պահ մը անցաւ ամենուս մտքերն ի տես զինեալ խուժանի, լսուաղ անլուր հայհոյանքներու եւ անզգաստ սպառնալիքներու, սակայն բարեբախտաբար փոթորիկը անցաւ առանց արիւնհեղութեան, ինչ որ հաղուագիպ էր նմանօրինակ պարագայից մէջ։ Սակայն իմ՝ է պատահեր, կը հարցնէք անշուշտ, Հայու ձեռքով Թիւրքի սպանութիւն. ոչ, անարգանք է եղեր մեր եղբայրակից Թիւրքերու կրօնին, հաւատալիքներուն, ոչ եւ ոչ, հապա ինչ է պատճառը Թիւրքերու դրդման—ոչինչ նէն, կը ասքին, կը կարկամին եւ սարսուռ մը ազդեցուցեր, բանի առեւանգուած Հայ կին մը Առաջնորդարան է ապաստաներ... ահա ամբողջ եղելութիւնը եւ պատճառը եղած յուզումներու եւ յարձակման։

Գաղտնի իրողութիւնը աւելի մանրամասնօրէն կուսաս գիւղացի Ամէտ անունով քիւրտը տարի մը առաջ կ'առեւանդէ նոյն գիւղէն աղջիկ մը, սպանելով անոր հօրեղբայրը եւ կը տանի իր գիւղը, անոր հետ կը կենակցի ամբողջ վեց ամիս առանց կառավարութեան ներկայացնելու խնդիրը, նոյնիսկ առանց թուրքացնելու կինը, որ շատ գիւրին էր այն գաժան օրերուն։ Կ'անցնին վերջապէս իրաւազրկութեան, քահանայներու եւ խաւարի օրերը, կը ծագի մեր երկրի վրայ ալ ազատութեան եւ արդարութեան արեւը, եւ առեւանդուած ու բռնաբարուած Հայ կինը կը փախչի քիւրտի մօտէն եւ կ'ապաստանի Հայ գիւղ մը, այնտեղ կ'ամուսնանայ Հայ աղայի մը հետ հայկական եկեղեցու ծէսի համաձայն։ Կ'անցնի այդ օրէն վեց ամիս. կառավարութիւնը կ'իմանայ այդ բանը եւ ասիկներեր կ'ուղարկէ գիւղ կինը բռնի կերպով ձեռք բերելու համար։ Կինը դիմելով իր գլխին գալիքը եւ հատատ իր կրօնին վրայ, կը փախչի եւ կ'ապաստանի Առաջնորդարան, իսկ ասիկանները մտնելով գիւղ՝ զորձ կը դնեն ամէն տեսակի բռնութիւնք, ոչի տակ կուսան մանր երախաները եւ գիւղի ուսումնէլիքը կը բերեն քաղաք կը բանտարկեն եւ կ'ենթարկեն տանջանքներու ու նախատանքներ։

Թիւրքերը իմանալով կինոջ Առաջնորդարան ապաստանելը, կը խուժեն Հայոց Թաղ եւ կը պաշարեն առաջնորդարանը, ոպառնալով կոտորած առաջ բերել, եթէ կինը իրենց չյանձնուի։ Ոչ մի լուրջ միջոցի չձեռնարկուեցաւ կառավարութեան կողմէ, խաղաղարար ամբոխը ցրուելու եւ կարգն ու խաղաղութիւնը վերահաստատելու, թէեւ Առաջնորդարանի կրկնակի պահանջներու վրայ զինուորներ հանուեցան. սակայն անոնք ալ անզօր եղան, կամ աւելի ճիշդը չկամցան խաղաղութիւնը վերականգնել։ Կը հանի շատով կառավարչի կողմէ ուղարկուած հաղարապետ մը եւ անոր անունով կը պահանջէ իրեն յանձնել կինը։ Առաջնորդարանը կը պատասխանէ, որ ըստ նախնի սովորութեանց եւ օրէնքի արտաքսութեան համաձայն՝ կինը պէտք է երեք օր մնայ Առաջնորդարան, ապա թէ կառարուի օրինական հարցաքննութիւն։ Դուրսը ամբոխը հեղհեղ կը շառնար, «Մենք այստեղէն չենք հեռանար մինչեւ կինը մեզի չյանձնուի», աղաղակները օդը կը թնդացնէին։ Կը հանի կառավարիչին ուղարկուած երկրորդ պատգամաւոր մը, հետը բերելով գրաւոր հրաման մը, որով կառավարիչը կը պահանջէր առանց այլեւայլութեան իրեն յանձնել կինը եւ անով առաջ առնել ծագելիք անկարգութեանց ու արիւնհեղութեանց։ Հետզհետէ կը հանին նաեւ Բաղ. եւ Կրօն. ժողովոց բարձակայ անդամները. եւ կը սկսի ժողովը։ Կը սկսին ճառեր, մեկնաբանութիւններ, խոհեմութեան քարոզներ. հոս է որ ի հանգէս կուգայ սարուկ ու փղաւաչառ էֆ.ի զգուելի տիպը, կը խօսին հաստակաց հանդատութենէն, կառարածի ուրուականէն, կը ասքին, կը կարկամին եւ սարսուռ մը ազդեցուցեր, ընդ որս մեր բարի դայմագամ պէյը, կը պայքարի արդարութեան, հաւասարութեան, եւ եղբայրակցութեան գործադրումին դէմ. ուրեմն հարկ կը դանք եւ մաքրնիս կը բերենք անդամ մը ալ չեշտելով կլուսաւորեան հեռատեսութիւնը թէ կարմիր բարձին տակ բարեկարգութիւն չելլար։

Ազոթարար
ԱՐՄԷՆ Բ.Հ. ԽԱԶՈՑԵԱՆ

1909 մարտ 20
Սէօլէզ

Կ'ՕԳՏՈՒԻ՞ ԱՐԴԵՕՔ ԳԻՒՂԱՑԻՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԷՆ

ՎԱՆ, 23 Փետր. 1909

Մի դժուարին հարց է սա, որոյ պատասխանը դիւրին չէ տալ։ Տարակոյս չկայ որ երկրագործ. մնուկը կազմուած է դիւրութիւններ ընծայելու համար երկրագործին ու բարձրացնելու երկրի մնաեական դրութիւնը, բայց զանազան պատճառներով այդ հիմնարկութիւնը չէ կրցած ծառայել իր կազմութեան իսկական նպատակին եւ չը պիտի կրնայ ծառայել այսուհետեւ ալ, քանի որ նորա գործելակերպը անփոփոխ կը մնայ։ Բացատրենք մեր միտքը այս երկու հանգամանքների տեսակէտով ալ։

Ինչո՞ւ չէ կրցած ծառայել իր կազմութեան նպատակին եւ օգտակար լինել երկրագործ ժողովրդեան. սորը գլխաւոր պատճառը ի հարկէ քանապատութիւնն էր։ Հայ երկրագործը Երկրագործ. Մնուկէն կը պարտաւորուէր փոխառութիւն ընել, ո՛չ թէ լծկան անասուններ գնելու, երկրագործութիւն, դուարարութիւնները տանելու եւ այդ կերպով երկրի մնուսական վիճակի բարձրացման օգնելու այլ փոխառութիւն կ'ընէր պարտաւորեալ, իր պարտք ու փոխը վճարելու, հարկահաւաքն ու վաշխառուն գոհացնելու եւ իր թշուառ գոյութիւնը ժամանակ մը եւս քարշ տալու համար։ Եւ եթէ նոյն իսկ ուզէր գնել լծկան անասուններ, ոչխարներ ու դութանի կազմածը, դա նորին օգտակար չէր կրնար լինել իրեն, որովհեւեւ կամ մի ժամանակ յետոյ դանոնք կողոպտուի պիտի ասր յանչնակղբերտին եւ կամ անվերջ կերպով պիտի ինդաւայրը ինքը ու իր անասուններն ալ մէկեղեր քիւրտ ագային։ Թէեւ դեռ բան մը չը տեսանք ցարդ, բայց գանե՞ ա յոյսը կրաաձեենք որ Օսմ. Սահմանագրութեան շնորհիւ այս վիճակը չը պիտի շարունակուի այսուհետեւ։

Թէ ինչո՞ւ Երկրագործ. Մնուկը այսուհետեւ ալ չը պիտի կրնայ ծառայել իր նպատակին, մեր նպատակն է բացատրել այս կէտը։

Մնուկը սովորական փոխառութեանց պարագային կը պահանջէ անհրաժեշտ կերպով կալուածական գրաւ եւ տուրքերու վճարում, ու այդ երկու պայմաններու լրացումէն յետոյ, քաղաքի ժառակայ տեղեր՝ անխաւն սեպհականութեանց նշանակուած արժէքի երբորդ կամ չորրորդ մասին հաւասար եւ աւելի յանձն կատարակամօրէն աւելի նուազ դրամ մը հաղիւ փոխ կուտայ։ Իսկ եթէ սեպհականութիւնը խաւն ըլլայ, այսինքն մի կալուածի քանի մը հոգի միանգամայն բաժնեակիր են, գրաւ դրուած բաժնի արժէքին հինգերորդ կամ վեցերորդ չափով, իսկ հեռաւոր գաւառներու մէջ մինչեւ ասանեերորդ կամ աւելի նուազ չափով։ Ինչպէս ըսի կատարակամութիւնն ալ ո՛չ նուազ դեր ունի, երբ մնուսի վարչութեան գլուխ կը գտնուին ազգայնական մոլեռանդութեամբ ողողուած Թիւրք անօրէններ։ Ինչպէս է Վանայ Երկրագործական Մնուսի ներկայ անօրէնը։

Այս պարագային բնական է որ փոխառու երկրագործը անկարող կը լինի իր պէտքերուն հաւասար գումար մը ձեռք բերել, առած գումարի մի մասն ալ կի մը յառուկ մասնաբաժնով մը կը համաձայնին դժբախտ արարածը յանձնել կառավարութեան, պայմանաւ որ կնոջ հետ երթան Հայ քահանայ մը եւ ուրիշ երկու հայեր, իսկ այն կողմ կինը չուզեր երթալ, կը խնդրէ, կ'աղերսէ չը յանձնել զինքը ոսոիկանաց ձեռքը, սակայն ի զուր կ'անցնի ամէն խնդիրք, աղաչանք, կինը կը յանձնուի ասիկաններուն յանուն հասարակաց հանգստութեան...։ Դժբախտ կինը կը յանձնուի ասիկաններուն եւ 200 զինուորով կ'առաջնորդուի ասիկանատուն։ Կինը ձեռք անցնելէն յետոյ, եւ կը ճամբուին կնոջ հետ գնացող քահանան ու երկու հայերը եւ ան կը մնայ միակ մատնուած գաղանի որդոյթներուն եւ բանութիւններուն։

Կ'անցնի արհաւրալից գիշերը, լոյսը կը բացուի՝ Հայերը չեն հաստատիր չուկայ երթալ, կեանքի ու գոյքի ապահովութիւն չկայ, խանութները կը փակուին եւ Հայ երեւելիները կը հաւաքուին Առաջնորդարան մասնելու կրկին եւ կրկին առեւնախօսութիւններ եւ կ'որոշուի գրաւոր դիմել կառավարչին եւ իրողութիւնը պարզելով պահանջել որ կինը յանձնուի Առաջնորդարան, այնտեղ մնայ ըստ օրինի երեք օր, ապա պաշտօնական քննութեան ձեռնարկուի։ Ասոր ի պատասխան, կառավարիչը կը կանչէ իր քով Գաղաք. Ժողովոյ երկու անդամները եւ Առաջն. փոխանորդը, կը յայտնէ որ կինը պիտի ուղարկէ Գիրլիս խոսվութեան առաջն առնելու համար։ Հայերը կը կրկնեն իրենց պահանջը կնոջ իրենց յանձնելու մասին. կառավարիչը կը մերժէ. այն ժամանակ Հայերը կը պահանջեն աղջկան փոխանակ Գիրլիս ուղարկելու, Գոլիս ուղարկեն արդարութիւնը երեւան հանելու համար։ Այդ ալ կը մերժուի եւ Հայերը կ'որոշեն իրողութիւնը հեռագրել Գոլիս եւ արդարութիւն պահանջել Տրուած հեռագրին ի պատասխան, հրաման կուգայ նախարարութենէն գործը քննել Խեղի վրայ, սակայն արդէն եղած հաղարաւոր մէկ խոսումները իրենց դերը կատարեր էին. դաղ տեղի կ'ունենայ եւ կինը կը յայտարարէ գատարանին մէջ որ ինքը... Թիւրք եղած է եւ այժմ ալ Թիւրք է. «Հախ Տինը» ընդուներ է առանց ճնշումներու եւ յօժարակամ։ Իսարեի Մէշիսի Հայ անգամները չեն ստորագրեր վճռի տակը եւ կը կրկնեն կինը իրենց յանձնելու պահանջը եւ կը մեկնին։ Խնդիրը դեռ հոս է հասեր. սեսնենք դեռ ի՞նչ անակնկալներ տեղի պիտի ունենան։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ

Մուշ, 909 Փետր. 22

Ց. Դ. Այլ տակ լուսաբ. մեր սահմանադրական կառավարիչը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կ'արդիլէ ամէն համախմբում, եւ կը պատուիրէ ասիկաններուն ու փոլիսներուն ցրուել հավախմբումները, իսկ հակառակողներուն պատժել։ Տեսա՞ք ինչ լաւ է ըմբռնել Սահմանադրութիւնը։

ՆՈՑՆ

ԹԷՐԹՕՆ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„-Ի

ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՑ

(191)

ԲԱՆՏԷ ԲԱՆՏ

ԳԻՐԱՐԴ ՍԱԼՍ

Զ.

Ասիկան զինուորը, խուզարկութիւնը չարունակելով, մեր սենեակները մտնել ուզեց, բայց Երիասարդը դէմ կեցաւ, առարկելով թէ՝ իր կինն ու երախաները գնա կը ցնանան։ Զինուորը համակերպեցաւ։ Երիասարդին ընտանիքը կը դասէր։ Կարգով ալ գնաց մեր սենեակները, մեկէն մեկին բանալ տուաւ գասարան դարանները ու մեկէ աւելի անուններ, որոնց մէջ հագուստներ ու ձերմակեղէններ մեր կանանոցական զինուորին բարեբաստութեան առաջին թափը չեր մնացած արդէն։ Երիասարդին ներկայութիւնն ու համոզիչ խօսուածքը բաւական եղան նուազեցնելու իր հակառակութիւնն, ուստի, կարճ կապելով խուզարկութիւնը, հրաժեշտ տուաւ։ Սանդամաներէն իջնելու ի՞ասեն յանդարան եր, անիմաստ ու ազարգին խուզարկութիւն մը կատարել տալու համար իրեն։ Երիասարդը վար իջաւ։ Իրեն հետ ու գուռը գոցելով դարձեալ վեր ելաւ ու առանձնացաւ իր սենեակը, խուզարկութեան ասպնդեն հոգեւ. Թեթեւացած, ու սակայն, սասկալի կասկածներու մասնուած։ Կը խորհէր թէ ըսիրշ Աւետիքին ընկերները գեռ չեն վերադարձած։ Արդեօք մասնուած էին ասանց, արդեօք Սրբանը փոխոցներու փարը վիճա՞ծ էր. արդեօք Աւետիքը ձերբակալուա՞ծ եր իր ընկերներով։... Տարակոյսը կ'ուտիներ երթալով ու կը ասանջեր իր միտքը։ քանի՞ կ'ուշանար անանց վերադարձը, Ամբողջ գիշերը հոգեւ, գաղերու, կասկածներու, սարսափներու մէջ, ա՛լ անդոր կեղդեր ինքզինքը։ Իր խանջ ու քնատ աչքերը գարարուց իր առանձնասենեակի պատ գասերուն վրայ, յետոյ գուրը նայեցաւ, սեսաւ սրունքի հարիղանը, որ կը կարմրեր։ Դիշերուան սեղասարքէն եռաքը՝ ցուրտ հով մը ցրած սարսուռ էր ամպերուն կարաւանը. ծագող արեւը՝ պայծառ երկինքը մը խոստանար. սակայն Երիասարդին սիրտը մութ էր պատեր։ Մէկ կողմէ պալատը՝ զրկուած ընկերներուն վերադարձի յապաղումը, միւս կողմէ՝ իր ընակարանին հեռուի գանակէն փախած իր խորհրդականներու անասդ բաղդը, սասկումի ու անյուսութեան կը մատնէին զինքը։

Այսպէս, կասկածոտ ու շուարած, կը շարունակէր մոլորքայլ մանգալ սենեակին ամայութեան մէջ, երբ որ վարէն գուռի ուժգին հարուած մը լսուեցաւ։ Իսկոյն վար վազեց եւ առանց վարանելու գուռը բացաւ։

Երիասարդին սիրտը սեղէն խաղաց, երբ որ իր դիմացը գտաւ սաւանի մէջ փաթթուած կին մը, որ անանօթ մը չէր Թուրք իրեն։ Մարիմ, ընտանի շարժուձեւով մը ներս մտաւ ու երեսին լանջակը վար առնելով՝ սաւանին մէջէն գուրս հանելով իր դիրք ու դէր ձեռքը, Երիասարդին ուսը ծեծեց նշանակալից ժպիտ մը շրթունքին ծայրը, ժամացաւ ու փսփսաց ականջին։

—Եֆենտիմ, մի՛ դող ելլէք, իմ սուտս են, ամենքն ալ։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, հանը՛մ, որո՞նց համար կ'ըսէք, յարեց Երիասարդը զարմանալուն անձուկով մը։

Ու երկուքը միասին ելան վերի յարկը։ Սանդուխին գլուխը դիմաւորեց Երիասարդուհին, որ դեռ նոր արթնցած էր ու բոլորովին անուեղեակ մնացած էր նոյն գիշերուան մէջ անցած գարձածներուն։

Առաջին ակնարկով Երիասարդուհին ճանչցաւ նորեկ կինը. իրրեւ մարդասէր բանտարկուած Ճիւմայի կինն էր, որ առաւել կանուխ կուգար Երիասարդին։ Խիստ կարեւոր լուր մը հաղորդելու։

Շուտով առանձնացուցաւ առանձնասենեակը։ Երիասարդը, անդամ անհամբերութեամբ մը, ուզեց հակնալ այդ կնոջ այնքան կանուխ իր առնը գալուն շարժառիթը։

—Հանը՛մ, ըսաւ քաջիթղով մը. կերեւայ թէ դուք ալ ինձի պէս քնատ մնացած եք այս գիշեր. արդեօք ինչո՞ւ այնքան կանուխ հոս առապարած եք գալ։

—Եֆենտի՛մ, յարեց Թրքուհին, այս գիշեր գրեթէ չքնացանք, հաղիւ թէ առաջին քունը քաշած էինք, մեր դուռը զարկին կէս գիշերին եռաքը. մտիկ չըրի նախ, բայց երբ որ հարուածը կրկնուեցաւ գրեթէ եւ աւելի ուժգին, սարսուեցայ վար իջնել. բացի։

—Է՛, ընդմիջեց Երիասարդը, յետո՞յ։

—Յետո՞յ, շարունակեց Ճիւմայի կինը, ներս նետուեցաւ կարիճ մը, հաւէն ուրիշ կարիճ մը, անոր հաւէն ուրիշ կարիճ մըն ալ, երե՛քն ալ կը հեւային, արբեան գրեթէնք մեզ։ Հին մը ալ բերած էին իրենց հետ։

Երիասարդը կասնցուց համբերութիւնը, դարձեալ ընդմիջեց լարեր կինը.

—Հանը՛մ, ըսաւ, կաղաչեմ, շուտով ըսե՛ք լմնցուցե՛ք, որո՞նք էին այդ երեք կարիճները։

—Որո՞նք պիտի ըլլան, եֆենտի՛, մեկը ձեր եղբա՛յրը։

—Հակցա՛յ, հանը՛մ, ա՛լ մի՛ շարունակեք. հիմայ ո՞ւր են։

—Տունս պահեցի երեքն ալ, Ճիւմային բարեկամնե՛ր. ձին ախոռը ներս առի պահեցի. ձեր եղբայրը դիս հոս դրկեց որ հաղորդեմ այս լուրը։

—Շա՛տ լաւ, Հանը՛մ, յարեց Երիասարդը, եղբայրս ուրիշ ի՞նչ ըսաւ ձեզի։

—Հա՛, պատասխանեց Թրքուհին, մոռցայ ըսելու թէ՝ ամբողջ գիշերը դուրը մնացեր են իրենք, անձրեւին տակ, ասիկան զինուորներեն հալածուած, եւ հաղիւ կրցեր են իրենք գիրենք տունս նետել։

—Զեթունի բանտարկեալ Առաջնորդ էֆենտիին համար բան մը չը խօսեցա՞ եղբայրս, հարցուց Երիասարդը։

—Այո՛, այո՛, աղէկ յիշեցուցիք, յարեց դիրը, ինձի պատուիրեց որ ձեզի լուր տամ թէ չէ յաղողիր, չեմ գիտեր ի՞նչ ըսել կուզեր, միայն այսպէս ըսաւ եւ պատուիրեց ինձի որ նոյնութեամբ հաղորդեմ ձեզի։

Երիասարդը հակցած էր ամէն բան։ Նոյն պահուն Երիասարդուհին ներս մտաւ, նորածին մանկիկը գիրկը, ու եկաւ Թրքուհիին քովը նստաւ։

Ժամանակը շատ ուշ էր, վայրկեանները տարի մը կարժէին, ուստի Երիասարդը շուտով տարի ելաւ, երկու կիները մինակ Թողուց ու ինքը վար իջաւ ու դուրս ելաւ, ուղղակի Տէր Ղեւոնդ Տէր Նահապետեանի տունը գիմեց։ Քահանային մայրը, պառաւ երիցուհին սանդուխին գլուխը կեցած, երբ որ լսեց դուռին հարուածին ձայնը, վար իջաւ բանալու։ Երիասարդին զունատ դէմքը տեսնելով՝ դող ելաւ։

—Տիրաս՛յր, հարցուց Երիասարդը, զաւակնիդ եկա՞ւ տունը։

—Դեռ հոգիս երկու ժամ կայ որ եկած է. ձեր տունը չէ՞ր, պատասխանեց պառաւը. քունը դեռ նոր տարաւ....։

Բարի երիցուհին ներս առաւ Երիասարդը, ամուր մը գոցեց գուռը, ու դուրդուրանքով մը ժառնալով,

—Վե՛ր ելլենք, զաւա՛կս, ըսաւ Երիասարդին. հոգ չէ՛, Տէր Ղեւոնդը Թող քնանայ։

Երկուքը միասին վերի յարկը ելան ու հիւրասենեակը մտան, սպասելով որ քահանան արթննար։ Հաղիւ թէ հինգ վայրկեան նստած էին, երբ որ յանկարծ ներս վազելով Տէր Ղեւոնդին երիցուհին.

(Շարունակելի)

կը պարտաւորի տուքերու կամ ժառանգական փոխանցման ծախքերու վճարել, որով բան մը երկրագործական նպատակի համար շատ նուազ գումար մը կը մնայ, ինչ որ օգտակար չի կրնար լինել եւ այս պարագային որչափ երկրագործն է վնասուողը, նոյնչափ եւ տէրի եւս երկրի երկրագործութիւնը, նորա անտեսական դրութիւնն եւ մանաւանդ կառավարութեան գանձը։

Սովորական փոխառութենէն զատ երկրագործ. Սնուցիչը երբեմն կարիքուոր, երաշտ, եւ այլ բնական աղէտներէ արգիլեալ վայրերուն ալ ժառանգաւոր տրամադրութեամբ արտասովոր փոխառութիւն կ'ընէ հայկական երաշխաւորութեան կը, ինչպէս որ այս տարի Անատոլուի նահանգաց մէջ տիրող սովին առթիւ 100.000 ոսկիի փոխառութիւն ընել որոշուած է։ Հայկական երաշխաւորութիւնը այն է որ՝ մէն մի գիւղի աշքի ընկնող երեւելիներէն առորագրութիւն առնուելով, որոշեալ գումար մը փոխ կը տրուի նոյն գիւղի երկրագործներուն, առանց անհատը որոշուելու։ Տեսեք թէ տարիկ ի՛նչ անպատեհութիւններ ունի։

Բան կարօտ երկրագործը, որ չունի լծկան, գութան եւ չառ անգամ ալ բաւականաչափ հող, չկրնար օգտուիլ Երկրագործ. Սնուցիչի այս ձեւ փոխառութենէն, որովհետեւ համայնական երաշխաւորութեամբ դրամ վերցնողները կ'ընդլան ընդհանրապէս գիւղի 8-10 առաջնակարգ անձնաւորութիւնները, որոնք բնականաբար պիտի չուզեն պատասխանատուութիւն առանձնել համագիւղացի բան կարօտի, աղքատի համար, որով առնմանապէս դասակարգ մը հաղիւ թէ կ'օգտուի, այսինքն հայկական երաշխաւորութիւն ստանձնողները կամ անոնց մերձաւորները։

Իւրաքանչիւր նահանգի համար որոշեալ փոխառութեան գումարն ալ անբաւական է կարիքին մեծութեան հանդէպ, օրինակ՝ Վանայ նահանգի համար որոշուած է 6,000 ոսկի. մինչդեռ Վանուն 1400 գիւղ, որպէս եթէ միայն հաղարը կարօտ համարենք եւ ամէն մէկ գիւղի կարօտ տուներու թիւն ալ ամենաքան, կ'ունենանք 10,000 կարօտ դուներ, որոց իւրաքանչիւրին է 6000 ոսկին։ Նոյնպէս ալ խիստ անբաւական է փոխառութեան պայմանաժամը, որ 1-2 տարի որոշուած է, որովհետեւ կարօտ երկրագործը անկարող է այդ կարճ շրջանի մէջ թէ՛ իր ընտանիքը ապրեցնել եւ թէ՛ պարքը հատուցանել։

Ինչպէս տեսնուեցաւ՝ երկրագործ. Սնուցիչ ներկայ պայմանները ու գործելակերպը անբաւական են երկրի պահանջին ու պէտքերին եւ անոնցմէ չեն օգտուիր ո՛չ երկրագործը եւ ո՛չ ալ երկրագործութիւնը։ Նայ՝ 100,000 ոսկին երկրի կարօտութեան, աղէտի մեծութեան հանդէպ անհամեմատական բաւար մը է, այդչափ գումարը հաղիւ թէ բաւարար լինի միայն մի տարեկան նահանգի, որով առնուազն մէկ միլիոն ոսկիի անհրաժեշտ պէտք կայ եւ տարիա մեծ գումար չէ տասնեակ տարիներէ՝ի վեր բանտարութեան զարիր թարին ներքեւ հեծող, մրկեալ մի երկրի համար, ինչպէս է Թիւրքիա եւ մանաւանդ Հայաստանի գաւառները՝ որոց մէն մի գաւառակը աւելի քան մէկ միլիոն ոսկիի կարիաւ ունեցած է։

Իւրաքանչիւր կարիք ունեցող երկրագործին տալու է գոնէ 7-10 ոսկի. որպէս զի նա կարող լինի գնել մի զոյգ եզ, գութան գործիքներ եւ մի քանի չափ սերմնցու եւ այդչափ գումարի մը համար պէտք չէ պահանջել համայնական երաշխաւորութեան եւ ո՛չ ալ գրաւական բաժանագիրով ապահովութիւն, եթէ գիւղացին զայդ տալու դիւրութիւն չունի։ միայն թէ յատուկ մասնաժողովներու, շրջիկ քննիչներու եւ գիւղի հայազգի միջոցաւ խիստ հսկողութիւն ընելու է որ՝ փոխ առնուած գումարը չնդի ծառայէ իր նպատակին, այսինքն անվրէպ եզ, գութան ու սերմնցու գնուի եւ ցանուի եւ որպէսզի փոխառուն չէ հասուցած իր պարքը, իրաւունք չ'ունենայ գանձը ծախելու, նոյնպէս ոչ ոք ալ իրաւունք չ'ունենայ գնելու։

Մեր կարծիքով բարեմիտ, խղճամիտ կառավարութեանը համար այսպիսի զօնթրոլ մը անհնարին չէ, դաւառակներու, գիւղաքաղաքներու կառավարութիւններն ալ շատ դիւրութեամբ կարող են ընել այս հսկողութիւնը. քանի մը շրջիկ քննիչներ ունենալով իրենց իրաւասութեան ներքեւ, որոնք մինչեւայն առնն պաշտօն ունենան տարուէ տարի գանձել փոխ տրուած գումարի ½ մասը, մինչեւ հինգ տարի սերողջացնելու պայմանաւ։

Այս պայմանները ճշդիւ գործադրուած առնն քանաւ հաւանական չէ որ երկրագործ. սնուցիչը տեւէ վնասուց ենթարկուի չէ կրնալով գանձել փոխ տրուած գումարը, բայց եթէ հակառակ պարագային մի փոքր ժամ եւս կորսուի, միւս կողմէն երկրի շահը շատ աւելի գերադանց պիտի լինի, եւ կառավարութեան գանձն իսկ շատ պիտի չահի տասանորդական, օշխարի, երկրագործական ու կրթական տրոց սատգած յաւելումներով, որք յառաջ պիտի գան երկրի նիւթական բարգաւաճման ու ծաղկեալ երկրագործութեան երեսէն։ Բայց ներկայ՝ մ մտացայ մի կարեւոր կէտ ալ, երկրի ապահովութիւնը, ամենատարողական պահանջը երկրի բարեկարգութեան, որովհետեւ ի՛նչ օգուտ հակել որ փոխառու երկրագործը չը կարենայ ծախսել իր եզը, երբ չ'արդիւլի թալանը, յափշտակութիւնը։

Հապա ո՞ւրչափ աւելի լաւ, երկրագործ. սնուցիչը որչափ աւելի գերադանց կերպով ծառայած կը լինէր իր նպատակին՝ քաղաքին փոքրոնդրուն մէջ աղաղակած են թէ բանակի իւղը, իսկապէս բուսական բաղադրութիւն ունենալով, իբրաւ բ կրնայ սննդեղէն մը նկատուիլ։ Նախ դիյաստարութիւնները կը հաստատուին կատարուած վերլուծումով մը, որուն արդիւնքը տատիկ։

«Մանրադնին վերլուծումի մը ենթարկած ըլլալով բանակի դանդան տեսակներ, ոմրան եւ ձմրան տեսակ, որոնք մեր երկիրին ալ ներծուած են, կը վկայեմ թէ առողջութեան վնասակար ո՛ւ է նիւթ չեն պարունակեր, եւ ընդհանրապէս շատ դիւրամարս են, քանի որ սթերինը հանուած է մէջեն։ Համն ալ լաւ է։»

ՏՕՔԹ. ՍԻՆԿՐՈՍ

Ա Զ Գ Ա Ց Ի Ն

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Որքա՜ն յայտնի չէ, բանապետական սեժիմի օրերին, պետութեան հասարակականկրթական հիմնարկութիւններու վիճակը։

Միմեանց յաջորդող սերունդներ, այդ հիմնարկութիւններու մէջ այլասերուելով՝ բանապետութիւնը ծառայելու, հիմնաւորելու եւ կատարելագործելու նպատակին երկրի միահեծան կամքը, անսահման կամայականութեամբ ու անգթութեամբ, կոփելով ժամով սերունդներու կուրքերէն ամենայատուկ գաղափարական ձգտումները, դասալարակից միակողմանի ու անարդարական ոգւոյ։

Ու երբ այսօր աղատութեան գարունը տարած՝ մեր երիտասարդութեան ինքնաղիտակից մասը կ'ուզէ սակաւ ինչ խորտիլ, վերլուծել կեանքը,—կեանքը անցեալին եւ ապագային—իր տեղը եւ դիրքը անոր մէջ որոշելու համար, երբ այդ երիտասարդութեանը մէջ արթնցած են անորոշ ձգտումներ օգտակար գտնելու վերաշինելու այս երկրին, հոն հասարակական կեանքը ու մասնաւորապէս սատեղելու յատկութեամբ, անա, նոյն վարկենին է, որ նա կ'զգայ իր մասի թուլութիւնը, ոգեւ սնանկութիւնը, տգիտութեան բացակայութիւնը, մասնաւորութիւնը եւ խոր ազիտութիւնը։ Ապրած էինք մենք գաղերի կառուցած զնդանիներում եւ երբ արթնցանք ու ազատուեցանք, կեանքը չափազանց արագ յառաջ էր ելացած...

Ա՛յժմ միայն կ'զգանք թէ ո՞րքան յետ ենք մնացած։ Եւ կեանքի խորթ ու աղքատ երիտասարդութիւնը այսօր մասնաւորապէս օգտակար լինելու անհուն անոյշ ձգտումներ կրծքին տակ պարուրած՝ ճար մը մը չունի օգտակարու բարձրագոյն կրթական հիմնարկութիւններէ։

Մինչդեռ մեր մակերեսային երիտասարդութեան հոգ մասը կ'ապրի ներկայումս միմիայն անհատական կեանքով, միմիայն այսօրուան համար, հոն՝ ժողովրդին մէջ նախապաշարումներու եւ նուիրական կոչում ունդութիւններու հաստատիրտ բարքսոը պատած է ուղղողները, ընկերական-հասարակական կեանքը ճահճացած, հասարակական գործերը՝ պատանները միայն փոխած՝ էֆէնտիներու ու տարներու ձեռքը, երիտասարդութիւնը ապարեղէն վարուած՝ կ'ապրի միայն ժամանցներով եւ խիղճը հանդարտեցնելու պատրուակներով։ Իսկ ո՞րքան մեռած է անոնց մէջ ինքնարժանութիւնը, ձեռներեցութեան ոգին եւ ինքնավստահութիւնը։ Մասավոր սերունդը, իր յոյսերը կապած է Քաղաք. կուսակցութիւններուն, որոնք կամաց կամաց, հարկադրաւած լինելով միջամտել ըլլալու իրենց նպատակներէն դուրս գործելու մէջ—պիտի դառնան անմեղ, «օրինապատ» ազգային կուսակցութիւններ։ Պիտի զգա՞ք վերջապէս թէ ո՞րքան մեծ հատուած է որ կուսակ. քաղաք. կուսակցութիւններուն ալ։

* * *

Կար ժամանակ, երբ գիտութիւնը եւ կրթութիւնը բացառապէս արտօնեալ դասակարգերու մենաշնորհ էին։ իսկ ներկայ դարուս, երբ գիտութիւնն օգտուելու երջանկութիւնը չէ վերապահուած ընտրեալներուն, երբ Եւրոպայում թէ՛ Ամերիկայում ժողովրդական համալսարանները միջոցաւ ամէն տեղ կ'աշխատին ամենաբարդ գիտութիւններն իսկ տարբացնելով՝ հասարակ բանւորին մատչելի ընել, մենք ենք, որ ամենէն շատ կարիք ունինք այդպիսի հիմնարկութեան։ Մեր երիտասարդութեան 99 % ը այսօր զուրկ է հիմնական բարձրագոյն կրթութենէն եւ այդ է պատճառը նրա յետամնացութեան։ Հիմքէն պիտի դարմանել ցաւը։

Այդ առթիւ է, որ կուզենք ողջունել Բեռլայի մէջ բացուելիք «Երեկոյեան դասընթացքներու» գաղափարը, որ թէեւ առաջին չրջանին ոչ այնքան կանոնաւոր կազմակերպուած, սակայն յաջորդ չրջաններուն մեծ յոյսեր կան վերածելու «ժողովրդական հանալարան»ի մը ուր հասարակական գիտութիւններ ընդհանուր անուան մը ակի պիտի աւանդուին պատմական, ընկերական, բնագիտական եւ փիլիսոփայական առարկաները։

«Ժողովրդական դասընթացներ»ը իրեն կից կունենայ հայերէն, թուրքերէն, ֆրանս. եւ անգլ. գրադարան մը ուրկէ պիտի ստանան ուսանողները։

Ժողովրդին օգտակար դառնալու ձգտող երկտեռ երիտասարդութիւնը հոն ան պիտի ձգտի։

Իսկ հասարակութիւնը ամէն կերպ պիտի քաջալերէ նրա գոյութիւնը։

Երիտասարդութիւնը պիտի գայ հոն ո՛չ թէ ունկնդրելու երեքարեւանցնող ճառեր,—որոնք գուցէ երբեմն անհրաժեշտ, բայց միայն ժամանակաւորապէս ազդող հանգամանք ունին—այլ անոր ամենոր ականջներուն պիտի հնչէ գիտութեան արտաբանող փաստը, որ կը սովորեցնէ կեանքը եւ տիեզերքը, որպէս զի ինքնուրոյն ճամբաներ բանանք դէպի ապագան։ Ներկայումս անհրաժեշտութիւն են այդպիսի հիմնարկութիւններ երիտասարդութեան համար, որը կոչուած է հիմնաւորելու ազատութիւնը, որը պարտաւոր է վերջապէս լուրջ, ազնիւ ու յաստ ջանքերով եւ պայքարներով կանգնել աշխատաւոր ժողովրդի քաղաքական, դասակարգային գաստիարակութեան եւ հասանութեան գործին գլուխը։

Կ'ընդունինք որ Թուրքիայում ամէն մի անհատ իր մինչեւ հիմայ անտեսուած իրաւունքներին տէր ըլլալու համար՝ քաղաքացիական գիտակցութեան պէտք ունի։

Կ'ընդունինք որ մեր հասարակութեան ամենամեծ ախտը, կղապարուած բանապետութեան ներշնչած սարսկական գործելակերպով, բոլորովին ոչնչ եւ անընդունակ է քաղաքացիական իրաւունքների պահանջման եւ գործադրութեան մէջ։

Կ'ընդունինք որ ծիծաղ սեժիմի զոհած կրթութիւնը զեկավարներ չի կընար տալ՝ հասարակական քաղաքացիական դաստիարակութեանը համար եւ հետեւաբար նորերը պէտք է հասկնան՝ «մեր թարմ երիտասարդ ուժերէն»։

Ուրեմն, պէտք է հեռացնենք որ, այդպիսի զեկավար երիտասարդութիւն մը ստեղծելու համար, անհրաժեշտ է հասարակական գիտութիւններու հետ ծանօթացնել նոր սերունդը։

Եւ որովհետեւ չա՞տ լաւ գիտենք որ Թուրքիայի հիմական բարձրագոյն դպրոցները գրեթէ երբեք տեղ չեն տուել հասարակական գիտութիւններին, հետեւաբար բացուելիք «ժողովրդական դասընթացքներ»ը՝ անոնց իսկ ուսանողների համար՝ անհրաժեշտ մի լրացումն կը լինին բարձրագոյն կրթութեան։

Նա կը տիպի նաեւ ինքնօգնութեամբ զարգացող եռանդուն երիտասարդներին համար մի բանալի, որ ձգտին զարգացման կեանքի ուելի լայն հորիզոններու։

Հետեւաբար ցանկալի է որ այս առաջին ձեռնարկը ո՛չ միայն նիւթապէս քաջալերուի ժողովրդէն, այլ եւ յառաջ մղէ ձեռնհաս եւ մասնագէտ դասախօսները, իրենց բաժինը ունենալու անոր մէջ եւ թէ՛ ունենայ երկու տեր երիտասարդներու բաղմաթիւ ունկնդրութիւն, կանոնաւոր եւ ճշդապահ ուսանողութեամբ։

ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
(Վանի երեսփոխան)

ՁԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՄԻԹԻՆԿԸ

Կիրակի օր Բէրայի եկեղեցիին մէջ մեծ ոգեւորութեամբ տեղի ունեցաւ քրիստոնէից զինուորագրութեան ի նպաստ եւ զինուորական տարբերի շաբաթնակութեան դէմ Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ կազմակերպուած մի՛թինկը։ Ներկայ բազմութիւնը մը մօտ 3000ոգի, գրաւած էր եկեղեցիին ներսը եւ դուրսը։ Զինուորագրութեան պէտքին վրայ գեղեցիկ եւ ազդու բանախօսութիւններ արտասանեցին Պոլսոյ երեսփոխան Հայաստեան եւ Վանայ երեսփոխան Վահան Փափազեան էֆէնդիները ինչպէս նաեւ հանրութեան փափաքին վրայ՝ Գ. Ակնունի։ Բոլոր բանախօսներն ալ բուռն եւ կրկնակի ծափերու արժանացան։ Ցնոյ, նախագահ Օհանես էֆ. բեմ ելլելով ասաղաքեց հետեւեալ առաջարկը որ ընդունուեցաւ։ Ներկայ բազմութեան կողմէ.—

ՄԻԴԻՆԵՆԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ
(Կազմուած Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ)

Հրապարակային մեծ միթինկ գումարուած Բեռայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ, մարտ 22ին, քրիստոնեաներու զինուորագրութեան առթիւ, լսելով հեռաբերուն, եւ նկատելով.

Ա. որ Սահմանադրական բէժիմին մէջ, քաղաքացիական հաւասարութեան հիմնական պահանջներէն մէկը օսմ. հայրենիքի բոլոր տարբերուն զինուորագրուիլն է։

Բ. որ Հայ ժողովուրդին անկեղծ եւ բուռն փափաքն է՝ ծառայելու ընդհանուր հայրենիքին իբրեւ զինուոր-քաղաքացի։

Գ. որ Հայ ազգաբնակութեան տասնամեայ իսպառ քայքայումը վերջնական նպաստ զայն անընդունակ ըրած է տարբերեալ ի վեր ծանրացող զինուորական տուրքը վճարելու։

Դ. որ օսմ. երկրի բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները ամիսներ առաջ նախնական համաձայնութեամբ, կողմնակից եղած են օսմ. բոլոր ազգերու զինուորական ծառայութեան։ Նոյնպէս ի նկատի առնելով որ կառավարութիւնը ոչ միայն քրիստոնեաներու զինուորագրութիւնը յետաձգած է, այլ նաեւ ըստ առաջնոյն զինուորական տուրք հաւաքելու համար օրինագիծը ներկայացուցած է խորհրդարանին։

Մի՛դինկը որոշեց՝

Ա.-Դիմել օսմ. Գարալէնտրին եւ բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններուն, համաձայն օսմ. Սահմանադրութեան հաւասարութեան սկզբունքին Հայ ժողովրդի զինուորագրութեան անյետաձգելի իրաւունքն յայտարարելով.

Բ.- Ինդրել Գարալէնտէն որ մերժելով դահլիճին ծրագիրը, փութայ հաստատել քրիստոնեայ տարբերու զինուորական դրման օրինագիծը, յայտնելով որ յապաղումը նոյն խնդրին մէջ կրնայ իսոր դժգոհութիւններ պատճառել օսմ. հայրենիքի ազատագրութեան մէջ մասին՝ որ իրաւամբ կը հարաբերի ներկայ պահանջին հիրաւորման։

Առոր հետ մէկտեղ, միթինկը պարտք կը համարէ աւելցնել որ Հայ ժողովուրդը իր ներկայ սովեալ վիճակով իսպառ անկարող պիտի ըլլայ այդ ծանր տուրքը վճարելու եւ պիտի պնդէ իր օրրաշէն իրաւունքին վրայ, այն է՝ ծառայելու իր հայրենիքին սեփական անձով ու արիւնով, եւ ո՛չ անարդար ու հակառամտադրական դրամական փոխարինութեամբ, իրաւունք մը, որ միւնոյն ատեն պիտի ծառայէ մասնաւորապէս եւ քրիստոնեայ տարբերու անկեղծ ու ընկնաւոր մերձեցման։

*** Թուրք Ազգայնականներու օրգան «Օսմանլը» ջերմ հանկարանքով կը խօսի այս միթինկին մասին, եւ օսմ. տարբերու մերթեան տարապնդման համար հիմնական պայման կը նկատէ Օսմ. տարբերու հաւասարութեան սկզբունքը, որուն համաձայն պէտք է ընդհանրացնել զինուորագրութիւնը։ Աշի օրուան մը հայ հայրենակիցներու միթինկները չատ տպաւորիչ եղան, եւ յիշեցուցին մեզի Հայերուն փոխադարձարիսլամ դերեզմաններու մէջ ազատութեան նահատակներու հոգւոյն համար ըրած ջերմեռանդ աղօթքը։

«Թանին», ալ չատ հանկարանքով կը խօսի այդ միթինկներուն եւ հայ զինուորագրութեան նկատմամբ։

ՎԵՀ.ՀԱՅՐԱՊԵՏՐ Զատկական ասներու առթիւ պիտի նախագահէ Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ կատարուած եկեղեցական արարողութեանց, եւ պիտի պատարագէ Աւագ Երէ. օր։

ԱՑՐԻ ՏԻՒՆ ԿՈՒՍԻԿ Զ. Հիսարլեան եւ զատկանք երկու Օսմ. ոսկի նուիրած են Գէչէկեաչի «Մարէն Նար-Գէյ» միութեան՝ հանգանցեալ Զենոբ էֆ. Հիսարլեանի յուղարկաւորութեան առթիւ։

ՀԷՅԵԼԵԹԸ ԹԱՀԿԲԷՔԵԱՆ

ՆԱԽՈՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻԻ
Դ. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԶԵՐԱԿԱԼՄԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐ
ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻԻ ԴԷՄ

Երէկ, Զատկական Բ. Դատարանի առջեւ տեղի ունեցաւ Հէյելեթը Թահկբէքէեի նախորդ նախագահ Մէհմէտ Ալիի Դ. դատավարութիւնը։ Դատարանը լեցուած էր այս առթիւ խուռն բազմութեամբ մը, մեծագոյն մասը Հայ։ Ամբաստանեալներէն Տօքթ. Սաբիեան եւ դատախազ Տքթ. Ճէվահիրճեան էֆ.ները միայն չէին եկած։ Դատաւորական մարմնը կազմուած էր անդամներէն մը։ Ընդհ. դատախազն էր Ճէմիլ պէյ, որուն պահանջմամբ որոշուեցաւ դաշը չարունակել չեկողներուն մասին ի բացակայութեան։

Դատավարութեան սկսելէ առաջ կարդացուեցաւ Սամաթիա քանակազ ոսկերիչ Գրիգոր Գէորգեանի մէկ գանգատագիրը որուն մէջ կըսուէր թէ Մէհմէտ Ալի տանրու տեղը զինեալ 18 օր բանտարկած եւ անոր հիւանդութեան պատճառ եղած եւ 5300 գրչի վնաս մը տուած է, եւ կը խնդրէր որ Տօքթ. Ճէվահիրճեանի դատն կցուի իրեն ալ բողոքը։ Ցետոյ կարդացուեցաւ նաեւ ուրիշ գանգատագիր մը գրուած Արարատ Պէշիրեանի կողմէ որուն մէջ կ'ըսուէր թէ անիրաւ տեղը իր եղբայրը՝ Զարեհը բանտարկել ու ցետոյ աքսորել տուած է, զինքն ալ բանտարկած է եւ ազատ Թողնելու համար 60 օսմ. ոսկի կաշառք առած է, թէ հօրը մահուան ու մօրը հիւանդութեան պատճառ եղած է եւն. եւն.։ Գ. Արարատեան կը խնդրէր որ իրեն բողոքն ալ միացուցեն։

Ընդհ. Դատախազ Ճէմիլ պէյ պահանջումով երկու աղերսագիրներն ալ միացուցեցան Տքթ. Ճէվահիրճեանի դատին։

Նախագահ.—Ել, տեսնեմ Գրիգոր աղա եւ բացատրութիւն տուր։

Գրիգոր Գէորգեան. — Ոսկերիչ էի, սակայն Մէհմէտ Ալիի չնորհիւ, այսօր խանութ չունիմ։ Օր մը Բեռիկ էֆ. դատական նախարարութենէն կը դանոր, ճամբան իրեն հանդիպեցայ, կը ճանչնայի, մեկ տեղ քալել սկսանք, երբ ոստիկան մը մեզ երկուքը պահակատաղ առաջնորդեց, քիչ յետոյ ոստիկանական բանտ տարին, կ'ըսէին թէ բան մը պիտի հարցնեն եւ դիս պիտի արձակեն, սակայն առանկ չեղաւ։ Անգամ մը միայն Մէհմէտ Ալի դիս կանչեց եւ ըսաւ. Քիչ մ'ինչ՝ գիրացածներս չեմ ըսեր եւ չմտակ չեմ խօսիր։ Պատասխանեցի թէ բան մը չէի գիտեր, որպէս զի ըսէի, ասոր վրայ հայհոյեց եւ «կեցի՛ր ուրեմն, քեզ բանս նեռեմ որպէս զի սովրիս» ըսաւ։ Ինծի դէմ եղածը զուտ ամբաստանութիւն էր, որով իբր թէ ես Բարիզ պիտի փախչիմ եղեր, թէ անգլիերէն գիտեմ եղեր, եւն. եւն.։ Ազէկ չեմ յիշեր, սակայն կարծեմ 18 օրի չափ բանտարկուեցայ եւ սահմանադրութենէն 5 օր առաջ աղատ արձակուեցայ։

Նախ.—Դուն պատմէ, տեսնենք, Գ. Արարատեան։

Արարատեան.—Սկիւտար, Արապդամի կը ընակիմ, 1319 (1904) տարին Մարտ 19ին եղբայրս տուա ամբաստանութեամբ մը ձերբակալեցին եւ «Զաթթէ»ն բանտարկեցին. հիւր 101 օր արաքէն ամէն հաղորդակցութենէ զրկեցին եւ քանի մը օր վերջն ալ լսեցինք որ Գալաթէյէն դուրս բերեր են «յեղափոխական» է ըսելով։ 15 օրը անդամ մը նամակ կ'առնէինք իրմէ, մենք ալ թէեւ կը ղրկէինք, սակայն իրեն չեն յանձներ եղեր, մեզի եկած նամակներբերթին բացուած էին։ Նոյն տարին կէսին փոչ կը բանակէինք, Բարեկենդանի ժամերը գիշեր մը ժամը 3ին, դուռներս դարնուեցաւ, Թաղին «Թէրատաւ»ի պաշտօնեայ՝ Ապտուլլահ էֆ.ն էր, որ Մէհմէտ Ալիի տեղակալը՝ Իպրահիմի հետ եկած էր, ինծի տեսնելուն՝ ըսաւ որ, եթէ կարելի է, «Զաթթէ» երթանք, քիչի բան մը պիտի հարցնեն եւ պատասխանդ տալէ ետք կը վերադառնանք։ Վրան 25 սակիի չափ դրամ եւ ոսկի ժամացոյց ու շղթայ մը ունէի, դրամը հօրս եւ ժամացոյցն ու շղթան ալ ժոր յանձնեցի ու երանք գացինք։ Կէս ժամի չափ «դալէմ օսասի»ն նստանք որ տալ եւ այլ իրերու վրայ տեսնուեցանք։ Գիւ վերջ Իպրահիմը եկաւ, Ապտուլլահ էֆ.ն դուրս կանչեց, մէկ երկու խօսք փոխանակեցին եւ Ապտուլլահ էֆ. դարձեալ եկաւ քովս։ Երկրորդ անգամ մը եւս Իպրահիմ եկաւ այս անգամ ըսաւ թէ «Այս գիշեր մեզի հիւր պիտի մնաս» եւ դիս տանելով Բանտապետին յանձնեց դիս եւ իբրեւ թէ տեղրգոր մը ըլլայի «տաէք սըրիկա» ըսաւ եւ դիս ներսիդի։ Հետեւեալ օրը ուրբաթ էր, շաբաթ օր կը սպասէի որ ելլամ. մայրս եկեր, դիս տանել ուզեր է, թող չեն տուեր. յետոյի դարեւ ելաւ։ Կիրակի օր կանչեցին, բաներ մը հարցուցին թէ եղբօրմէս նամակ կ'առնես եղեր, պատասխան կը գրես եղեր եւն.։ Պատասխանեցի թէ մայրս է որ նամակ կ'առնէ եւ կը պատասխանէ։ Այս պատասխանէս վրդովեալ տասնմարդուեցայ բանտ։ Մեկ երկու օր եւս բերեր պէտքի մը համար կանչուեցայ, Հէյելեթը Թահկբէքէի սենեակին մօտերէն ձայներ մը լսեցի, մայրս էր. դիս տանել կ'ուզէր եւ թող չէին տար եւ ան ալ կը պոչարտ նաբաթ մը վերջը Դուսդարտի քովիկը Քեամիլ եւ Մէհմէտ Ալի հօրս կ'երթան եւ կ'ըսեն թէ Աբարչէսը, այսինքն դիս պիտի աքսորեն. սպառնալիքներ կ'ընեն, հայրս կը պաղատի, 65 ոսկի ունի եղեր քովը, այդ գրամը Մէհմէտ Ալիի եւ Քեամիլի կը յանձնէ որպէս զի դիս ազատեն։ Հետեւեալ օրը իրարէս ալ դիս արձակեցին։ Հայրս իր քաջած գաղերուն հետեւանքով մեռաւ։ Մէհմէտ Ալիի հօրմէս անձամբ դրամ առնելը հաստատող վկաներ ունիմ։ Եղբայրս, սանմանադրուելէն վերջ, մեկ քանի անգամ Մէհմէտ Ալիի տունը գնաց այդ 65 ոսկին ետ ուզելու համար։ Մէհմէտ Ալի եղբօրս յայտնելով թէ ինք դրամ չունի, նամակ մը տուած է որպէս զի երթայ ուրիշ մը գտնէ։

Ընդհ. Դատախազ Ճէմիլ պէյ.—կը պահանջեմ որ թէ Աբարչէսի եղբայրը ունկնդիրներուն մէջ կը գտնուի, անոր ալ բացատրութիւնները լսուին։ Կանչուեցաւ Զարեհ էֆ. Պէշիրեան, որ նոյն միջոցին հոն կը գտնուէր։

Զարեհ.— Դոսթէյտանի աքսորուելս եղաք, մեկ ոստ գայ եւ Եւրոպա փախայ, սահմանադրութենէն եկաք Պոլիս վերադարձայ ու տասնամեայ գայ։ Եւ մօտաւորապէս 20 անգամ Մէհմէտ Ալիի տունը գացի 65 ոսկին պահանջելու համար։ Ըսաւ թէ ինք թէեւ դրամ առաւ որ թաղիներկի մը մէջ գրուած էր, սակայն չհարեց, յայտնի առաւ միայն տեսաւ թէ 65 ոսկի չէր այլ 40, այդ 40 ոսկին տուր ըսի, հիմա դրամ չունիմ, Եղբայրդ էֆ. Դարպէյօղանի անուան նամակ մը տամ եւ դնա անկէ առ, պատասխանեցաւ նամակը տարի եւ տարի նորէ դարձ էֆ. Դարպէյօղանի. բացակայ էր եւ միայն գրասենեակը կը գտնէր եղբայրը՝ Աբչակ էֆ.ն։ Նամակը եղբօրս յանձնելու համար հոնգզեցիս Մէկ քանի օր վերջը գացի, Եղբայրդ էֆ.ն հոն գտայ եւ նամակին պատասխանը ուզեցի ըսաւ թէ Թօքատաւ Մէհմէտ Ալին խոյր ապարանք մը ունի որ 450 ոսկի պահանջի մէջ է։ Ինքնին դրամ՝ հանեցի, սակայն աւելցուցեցիս ձեզի դրամ չենք կրնար տալ։ Նամակը գրի պանս էր։

Ճէմիլ պէյ.—Թող ցոյց տայ։

Զարեհ Նամակը ներկայացուց նախագահին որ անդամ մը սարարդութեան նայելէ ետք յանձնեց քաջաւորին կարդացուելու համար։

Թարգմանը կարդաց նամակը։ Կ'ըսուէր թէ իրեն Թօքատաւի մէջ ունեցած ապարանքը կ'արժէ 2000 ոսկի, սակայն Դարպէյօղանի էֆ.ի առնելիքը 450 ոսկի է, կրնայ ուրիշ 40 ոսկի տալ։ Գէլ՝ եան Զարեհ էֆ.ի։

Նախագահը այս միջոցիս զարմանալ ճէմիլ պէյի երեսը նայեցաւ։

Զարեհ.— Դարպէյօղան էֆ.ի ապատանէն ետք դարձեալ դաքի Մէհմէտ Ալիի որ այս անգամ ըսաւ թէ ինք Դարպէյօղան էֆ.ի փոխառանը եղեր։ Աւանք խանը, թիւ 26 դրատնեակի գտնուող Թաւուր էֆ.ի 930 ոսկիներ գացուցի մը առած է, որուն մէջ կայ նաեւ 40 ոսկիս։

Ընդհ. Դատախազ Ճէմիլ պէյ.—Աբրարչէսի եւ եղբօրը Զարեհ. էֆ. Գէլիբանի առած բաներուն դիմաց ոսկիները դարձեալ հանգամանքը փոխեցին, այս կերպով յայտնի եղաւ թէ Մէհմէտ Ալի էֆ.ի արարքը «ոճրագործութիւն» է, հետեւաբար կը պահանջեմ որ նոր քննութիւն մը տեղի ունենայ, գատական Բանտերը պահանջել հարցաքննութեան զրկելուն եւ Մէհմէտ Ալիի անպարան կերպով ձերբակալման վիճակի մէջ պահելուն եւ բանտարկելուն։

Դատաւորական Մարմինը քաջալերեցաւ հարցաքննութեան համար եւ տարը վայրկեան մը հեղգրեց թէ Մէհմէտ Ալիի արարքները ոճրագործութիւն չունի եւ Մէհմէտ Ալի անպարան կերպով ձերբակալման վիճակի մէջ պահելուն եւ բանտարկելուն համար։

Թարգմանը կարդաց նամակը։ Կ'ըսուէր թէ իրեն Թօքատաւի մէջ ունեցած ապարանքը կ'արժէ 2000 ոսկի, սակայն Դարպէյօղանի էֆ.ի առնելիքը 450 ոսկի է, կրնայ ուրիշ 40 ոսկի տալ Գէլ՝ եան Զարեհ էֆ.ի։

Նախագահը այս միջոցիս զարմանալ ճէմիլ պէյի երեսը նայեցաւ։

Զարեհ.— Դարպէյօղան էֆ.ի ապատանէն ետք դարձեալ դաքի Մէհմէտ Ալի որ այս անգամ ըսաւ թէ ինք Դարպէյօղան էֆ.ի փոխառանը եղեր։ Աւանք խանը, թիւ 26 դրատնեակի գտնուող Թաւուր էֆ.ի 930 ոսկիներ գացուցի մը առած է, որուն մէջ կայ նաեւ 40 ոսկիս։

Ընդհ. Դատախազ Ճէմիլ պէյ.—Աբրարչէսի եւ եղբօրը Զարեհ. էֆ. Գէլիբանի առած բաներուն դիմաց ոսկիները դարձեալ հանգամանքը փոխեցին, այս կերպով յայտնի եղաւ թէ Մէհմէտ Ալի էֆ.ի արարքը «ոճրագործութիւն» է, հետեւաբար կը պահանջեմ որ նոր քննութիւն մը տեղի ունենայ, գատական Բանտերը պահանջել հարցաքննութեան զրկելուն եւ Մէհմէտ Ալիի անպարան կերպով ձերբակալման վիճակի մէջ պահելուն եւ բանտարկելուն։

Դատաւորական Մարմինը քաջալերեցաւ հարցաքննութեան համար եւ տարը վայրկեան մը հեղգրեց թէ Մէհմէտ Ալիի արարքները ոճրագործութիւն չունի եւ Մէհմէտ Ալի անպարան կերպով ձերբակալման վիճակի մէջ պահելուն եւ բանտարկելուն համար։

ԲԱՄՊԱԿԻ ԻՒՂԵՐԸ

Վերջերս օսմ. մամուլին մէջ յօդուածներ հրատարակուեցան Ամերիկայէն կամ ուրիշ տեղերէ բերուած բամպակի իւղերու վրայ։ Այդ մասին մեզի ղրկուած է հետեւեալը, զոր կը հրատարակենք, օսմ. չտեղերուն նկատմամբ անաչառ հոգածութիւն մը ունենալուն համար։ Անշուշտ օսմ. հանրութիւնը գնահատելով խնդրոյն կարեւորութիւնը, սարքեւ եղած հրատարակութեան հիմնաւոր ըլլալը պիտի ըմբռնէ.

«Բամպակի իւղի գործերը իրաւամբ իրար անցած են, տեսնելով որ իրենց արտադրութիւնները առեւէ մը ի վեր բուռն յարձակումներու ենթակայ կ'ըլլան անձնական բացայայտ շահերու պ

թեան մը սահմանին հասած են, հետեւաբար գաղաթնակը իր իրաւասութենէն դուրս կը նկատէ եւ Թուղթերը կը զրկէ պատասխանել հարցանողներուն։ Դատարանը նաեւ կ'որոշէ որ Մէհմէտ Ալի անոյշման կերպով ձերբակալուի։

*** Դատարանին այս վճիռէն վերջ ձերբակալման հրամանագիրը ամիսներ խմբագրուեցաւ եւ ղրկուեցաւ սահմանութեան դուռը, որ իր կարգին անմիջապէս հարկ եղածը անօրինեց։

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ

52ՐԴ ՆԻՍՏԸ

Ժամը 5½ին բացուեցաւ ժողովը եւ հասատատուեցաւ անցեալ նիստին տառնագրութիւնը։

Կարդացուեցաւ Եպարքոսական գիր մը որ կը վերաբերէր ելմական 325 տարւոյն ապրիլ եւ մայիս ամիսներուն համար խնդրած 42 միլիոն ղրշ.ի առժամեայ պիւտճէի մը ընդունելութեան, քանի որ պիւտճէին մինչեւ այն առնն հաղորդուած պիտի ըլլար։ Ցանձնուեցաւ ելմական յանձնաժողովին։

Եպարքոսական ուրիշ գիր մը կ'ըսէր թէ գաւառի ազատութիւնը նկատի առնելով արմատի մաքառաւորքը առժամապէս պէտք չէ դանձել։ Այս առթիւ օրինագիծ մը նոյնպէս կը դրկուէր։ Ցանձնուեցաւ պատկանեալ յանձնաժողովին։

Ուրիշ գիր մը ուր կ'ըսուէր թէ Տէրսիմի աւազակութեանց սկսման առթիւ պէտք է միջոցներ ձեռք առնել եւ այս պէտք է միացնել Անատոլուի քննիչ յանձնաժողովին գործին։ Տէրսիմի երեսփոխանը Լուիֆի պէյ ըսաւ թէ Անատոլուի քննիչ յանձնաժողովը կապ չունի Տէրսիմի խնդրին հետ, հետեւաբար առանք իրարու պէտք չէ շփոթել եւ թէ Եպարքոսը Տէրսիմը պատասխ կը բռնէր քննիչ յանձնաժողովին հրամանդին փութացման համարներին գործոց յանձնաժողովին մէկ անդամայնանց թէ իրենց աշխատութիւնները աւարտած են որով ժամանակ կայ դարձեալ ժողովը որոշեց Տէրսիմի ապատատութեանց դէմ միջոցներ առնօրինելու խնդիրը յանձնել ներքին գործոց յանձնաժողովին։

Ցեռոյ անցան օրակարգին, որ էր կառավարական պայմանագրերու վերակազմութեան եւ բարեկարգութեան հարցը։

Ֆազլը.—Կառավարութիւնը իր գիրով կը յայտնէ թէ եպարքոսական յարկին եւ այլ բարեկարգութիւնները առաջիկայ տարի դիրի կրնայ ընել։ Ասկից յայտնի կ'ելլայ թէ մեր Դաշինքը բարեկարգութեան գործին մէջէն չի կրնար կոր ելլել։ Կ'ըսեն թէ պէտք չէ գործադիր իշխանութեան գործին միջամտել։ Ասիկա խօսք մըն է միայն։ Մենք հոս 30 միլիոն ժողովուրդի մը ներկայացուցիչներն ենք եւ 30 միլիոնին իրաւունքները չենք կրնար զոհել 30 հոգիի հանգստութեան համար (ծափեր)։ Բարեկարգութիւնը հիմն է։ Եթէ այս ժամին մենք անփոյթ գտնուինք, թափառաշրջիկներու կանոնագրին մէջ մեր դրած ծեծը ազդը ամէնէն առաջ մեզի պիտի առայ։ Մենք մեր երկիրներէն չպիտի կրնանք երթալ։ Ինչպէս որ հին բէյիմին նէրոպա կը փախչէինք։ Հիմա ալ չնորհիւ ազատութեան դարձեալ նէրոպա փախչիլ պիտի պարտաւորուինք (ծիծաղներ)։ Մեզի պայմանաւորները, չատ մարդիկ կան, որոնք գործ մը չեն տեսներ եւ սակայն կառավարութիւնը ծանր տակոսներով դրամ փոխ կ'առնէ անոնց թոշակ տալու, մինչ գաւառի մէջ անօթութենէ կը մեռնին։ Ասկից զատ, այդ դրութեամբ մենք մեր երիտասարդներն ալ կը փճացնենք, 15 տարեկաններն «քալէմ»ի մարդ ըլլալ կ'ուզեն, փոխանակ անոնցմէ գործի հետամտելու։

Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարար Դաւթիկ էֆ. որ ներկայ էր, խօսք առնելով յարեց թէ իր նախարարութեան վերակազմութիւնը եղած է եւ ըստ այնմ պատրաստուած է պիւտճէն, որ երբ վաւերացուի, պիտի սկսի անմիջապէս գործադրուիլ։

Խայրուլլահ. — Բարեկարգութեանց խնդիրը դժուար է։ Շատ մը պայմաններ բացը պիտի մնան։ Ասիկա արդարութեան հակառակ է։ Հետեւաբար այդ փոքր պայմանները պահենք եւ մեծ պայմաններուն թոշակները զեղչենք։

Վասֆի.—Թող բարեկարգութիւնը ըլլայ, պայմանները դուրս մնան, հոգ չէ, եւ ազգը այդ բացը միացողներուն համար զոհողութիւն մը ընէ, դրամ տայ. բաւ է որ մեր խիղճերը հանդարտ ըլլան թէ պայմանաւորները կատարեալ են եւ աւելորդ մարդ չկայ։ Հին ղրթան պէտք է թօթափենք, որ փրկութեան հանին։ Այսօր Տէֆթէրտանէի պայմանաւորը 600 մարդ կայ. արդեօք 200 հոգի բաւական չէ։ Կ'առաջարկեմ որ Եպարքոսը գայ եւ այս ժամին մեր հարցանգուսին պատասխանէ։

Հասան Ֆէհմի.— Նախկին կառավարութիւնը խաղաղութիւնը պահպանելու համար որոշած է պահել հին բոլոր պայմանները որոնք երբ վտանգէին՝ ամէն կողմ բաղաք ու խառնակութիւն պիտի հանէին, ինչպէս մէկ երկու տեղ եղաւ։ Ժողովին նախարարին դէմ յարձակումները յայտնի են ճամբուած պայմանագրու կողմէն։ Ուրեմն, նախարար մը անձնապէս կը վտանգուի եւ ես իր անձը վտանգող նախարար մը չեմ տեսներ կոր (ծիծաղներ)։ Ես չեմ ըսեր թէ աւելորդ պայմանները պահենք. ո՛չ. այլ կը խնդրեմ որ իրր ազատութեան ողորմութիւնը դրամական զոհողութիւն մը ընենք. մէկ-մէկուկէս միլիոն ոսկի մենք կը յատկացնենք, Սուլթանն ալ, որ ինք այդչափ պայմանայի պէտք տեսած էր, Անձն. Դանձէն կը յատկացնէ մէկ միլիոն ոսկի, եւ այս գումարը կը բաշխուի բացը մնացած պայմանաներուն. անոնց գործ բանալ ասնք, դրամագլուխ ասնք, պայմանաւորները հրաժարին հանդատան թոշակի եւ այլ իրաւունքներէ։ Այս առթիւ ալ օրինագիծ մը պատրաստուի։ Ահա՛, իմ կարծիքս, ասով թէ՛ բարենորոգութիւնը կ'ելլայ եւ թէ զրկանք չելլայ։

Ցեռոյ կարդացուեցաւ թաքրիր մը որով բարենորոգութեանց խնդրին առթիւ հարցանդուսի կ'առաջարկուէր Եպարքոսէն։ Այս թաքրիրը ընդունուեցաւ մեծամասնութեամբ։

ԳԱՂՏՆԻ ՆԻՍՏԸ

ԿԱ՛Մ ԲՐՕԹՕՔՕԼԸ, ԿԱ՛Մ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

6ՐԴ ԵՒ 23ՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Առաջին մասին աւարտելէն ետք, ժամը 8ին տեղի ունեցաւ երկրորդ մասը, բոլորովին գռնիսկ։ Նոյն իսկ դուրս հանուեցան պայմանաթերթին ազդարարները, ինչպէս նաեւ ապատարկութիւնները։ Ուսկնդիրներու եւ հիւրերու, ինչպէս նաեւ մասնաւոր ներկայացուցիչներու օթեակները պարպուելով կղզուեցան եւ մէկ մէկ ոստիկան դրուեցաւ դուռներուն առջեւ։ Այս դնիսկ նիստը կազմուած էր, քննելու համար աւարտուած հանձայնութեան Բրօթօքօլը, որպէս զի ընդհանուր երեսփոխաններու ծանր յայտարարութիւնները հրապարակուելով, քաղաքական դժուարութիւն չելլէ։ Այս առթիւ եկած էին վարչապետ Հիլմի փաշա, արտաքին գործոց նախարար Բրիֆաթ փաշա եւ հանր. տնտեսութեանց նախարար Դաւթիկ էֆ. որ Բրօթօքօլը ստորագրած էր իրր արտաքին գործոց նախարարի փոխանորդ։ Ժողովին մէջ նախ կարդացուեցաւ արտաքին գործոց յանձնաժողովին տեղեկագիրը զոր հրատարակեցինք անցած շաբթուս։ Ցեռոյ, բեմ ելաւ արտաքին գործոց նախարարը որ պատասխանը ըրաւ բանակցութեանց եւ եզրակացուց թէ պէտք է ընդունիլ Բրօթօքօլը միակ ելքը դժուարութեանց հաղթուելուն։ Սկսան խօսիլ յետոյ բողոքող երեսփոխանները, գլխաւորաբար Ասնավուտ Խոսեցան չորս Ասնավուտ երեսփոխաններ և երկարօրէն ծանրացան թէ ասիկա հայրենիքին համար թշնամանք մըն է, Օսմ. արժանապատուութիւնը ոտնակոխ կ'ելլայ եւ թէ երբեք ընդունելի չէ ասանկ անպատուաւոր պայման մը։ Իրենցմէ մէկը նոյնիսկ լալագին յարեց թէ հայրենավաճառութիւն մըն է ասա, 2½ միլիոն ոսկի փոխառէ 2 միլիոն մարդ է որ կը ծախենք։ Եպարքոս Հիլմի փաշա խօսք առնելով ըսաւ թէ այս հանձայնութիւնը սկսած էր Բեմիլ փաշայի օրով, զոր ինք չարունակած էր եւ կերդացածին չափ աշխատած էր նպաստաւոր պայմաններ ձեռք բերել քանի որ ուրիշ ճար չկար կա՛մ մեր բանակները չարժման մէջ պիտի դնէինք, կա՛մ հանձայնութեան պիտի դիմէինք։ Մենք մեր երկրին օգտին համար հանձայնութեան ճամբան նախընտրեցինք։ Դուք կուզէք կընդունիք, կուզէք կը մերժէք, կա՛մ պատերազմ կը յայտարարէք, կա՛մ Բրօթօքօլը կ'ընդունիք։

Եպարքոսին այս վճռական յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց ժողովին մէջ։

Երեսփոխան մը.—Այն առեն ինչո՞ւ այս խնդիրը առաջ հոս չբերիք, եւ դուք ինքնագլուխ ամէն բան ընդունելէ ետք, եկեր մեզի վաւերացնել կ'ուզէք։

Եպարքոսը.— Վարչական գործերու մէջ այս դրութիւնը ընդունուած է։ Սուլթանը կը հրամայէ, գործադիր իշխանութիւնը կը կատարէ, եւ սակայն Երեսփ. Ժողովը ազատ է դարձեալ ուզածին պէս չարժելու։

Ուրիշ երեսփոխան մը.— Խաղաղութեան պահպանման եւ երկրին ազատ զարգացման սիրոյն այդ ծանր բաժակը խմելու կ'ուզէք ազգին։ Լա՛ւ, բայց փոխարէն ի՞նչ քաղաքական նպաստաւոր պայման ձեռք բերինք։ Աստարիոյ հետ գաղանի պայմանագիր մը կնքուեցա՞ւ եւ թէ ան հաւանա՞ծ է, օրինակի համար 61րդ եւ 23րդ յօդուածներուն ջնջման համար։

Եպարքոսը.— Այդ տեսակ համաձայնութիւն մը չկայ, բայց երբ դիմում ընենք Աստարիոյ, կը յուսամ որ այդ յօդուածներուն ջնջման համար մեզի ուժ տայ։ Մենք այդ ջնջմանց համար դիմեցինք բոլոր Եւրոպական դաշինքներուն, սակայն եկած պատասխանները նպաստաւոր ըլլալէ աւելի անդպատ էին։ Այսու հանդերձ մեզի համար այդ յօդուածները ջնջուած են։

Ցեռոյ խօսեցաւ Ցոյն երեսփոխան Բաբոլիսի էֆ. որ Պօսնա-Հէրսէքի բաժանման պատասխանատու է։ Բանի որ ազգային ժողովին իր գործերուն հաշիւը կը պարտի, ասով իսկ ի հարկէ կերդնայ պահանջուիլ բացատրութիւններ տալու, ոչ թէ իր քէյֆը ուզած առնը, այլ երբ երեսփոխանները պահանջեն։ Այս սկզբունքը տարակուսի տակ ձգելը, ուրանալ է նոյն ինքն Սահմանադրութիւնը թէ՝ անոր ոգին եւ թէ տառն մէջ։

«Բայց բուն իսկ Ցիշատակագրին ի վեր հանած իրողութիւններուն դառնանք։ Բեմիլ փաշա զանոնք կը պատմէ ա՛յնպիսի կերպով մը . . , ըսե՛նք ժողովական, եթէ կ'ուզէք, քաղաքավարութեան հակառակ չվարուելու համար։ Ա՛յն օրը որ Սահմանադրութիւնը յարգող նախարարի պարտականութիւնն եւ մարդկային տարաձայնութիւնն առաջացին դէս հրաժարականս ղրկելս։(³) Ահա թէ իրողութիւնները ի՞նչպէս տեղի ունեցան։ Նախարարաց խորհուրդին բացման կ'ըսպասէի ներքին գործոց պատասխանատուին մէջ, երբ յարգելի Հասան Ֆէհմի փաշա ներս մտաւ զայրացկոտ դէմքով.—«Հրաժարական տուի», ըսաւ։ Երբ պատճառը հարցուցի. «Որովհետեւ, պատասխանեց, չեմ հակնար որ նախարարներ ծառաներու պէս ճամբուին», առանց նոյն իսկ իրենց ճամբուելուն շարժառիթները նշանակելու։ Արդ, այս կերպ վարմունքի մը ենթարկուելը է պատերազմական նախարարը։»

Զանազի հանդարտեցնել Հասան Ֆէհմի փաշայի զայրոյթը եւ բացատրել ինչ որ մեծ-եպարքոսը այս առթիւ ըսած էր ինծի. այսինքն պատերազմական նախարար Ալի Ռիզա փաշա իր կամքովը ընդունած էր Եգիպտոսի բարձր պատուիրակի պաշտօնը, զոր Բեմիլ փաշա առաջարկած էր իրեն։ Գլխաւոր Խորհուրդին նախագահը քաշուեցաւ, բայց չը համոզուած։ Քանի մը վայրկեան վերջ, նորս մտնելով դատական նախարար Ռեֆիկ պէյ, ան ալ խմացուց ինծի թէ հրաժարիլ կ'ուզէր։ Եւ պատճառն ալ քիչ առաջուան լսածիս պէս էր։ Եւ պատերազմական նախարարէն դատ ծովային գործոց նախարարն ալ հրաժարեցուցուած էր։ Ռէֆիկ պէյն ալ հանդարտեցուցի։ Եւ խորհուրդի մտանք։

Ընթացիկ գործերուն կարգադրութեան պակաս էինք, երբ մամուլի գլխաւորներէն ինծի հաղորդեցին Ամանի մը մէկ հեռագիրը, որ կը ծանուցանէր թէ պատերազմական եւ ծովային նախարարները հրաժարեցուցուած էին Սուլթանին դէմ նիւթուած դատադրութեան մը մասնակցած ըլլալնուն համար։ Հեռագիրը տուի Բեմիլ փաշայի, որ դրպանը դրաւ զայն։ Խորհրդակցութիւնը չարունակուեցաւ։ Գրեթէ մէկ ժամ վերջ, մեծ-եպարքոսը զրպանէն հանեց իմ իրեն ուղարկած հեռագիրը եւ պարունակութիւնը հաղորդեց Խորհուրդին։ Ապշութիւն առաջ բերաւ։ Թէվֆիք փաշա, որ քովս նստած էր, չէր կրնար իր զայրոյթը զսպել։ Մեծ-եպարքոսը յարեց.—«Ցանկութիւնդ էր իմ վեր տեղեկութիւն ունէի ես այս դատադրութենէն»։ Բերնիս վրայ էր եւ պիտի ըսէի.—«Բայց, Բարձրագա՛ռ, ինչո՞ւ տեղէ ծածկեցիք»։ բայց ինքզինքս զսպելի թէ՝ Բեմիլ փաշան յարգելուս եւ թէ Խորհուրդին մէջ վէճեր չբղխելու համար։ Պաշտօնակիցներս ինծի պէս ըսին։ Նիստը վերջացաւ։

«Իրօք, ինչպէս յայտնի է, դատադրութեան առաւեր անդամ չկար։ Պատերազմական եւ ծովային նախարարները հրաժարեցուցուած էին առանց ո եւ է շարժառիթի, լոկ կամայականութեամբ, եւ ամէնէն անպատշաճ ձեւերով։ Գալով Ալի Ռիզա փաշայի, դիտեք թէ ինչ կ'արժէր անոր Եգիպտոսի պատուիրակ անուանուիլը։ Ծովային նախարարին համար ըսուեցաւ հրաժարած էր։ Մասամբ ճշմարիտ էր, իրա՛ւ հրաժարած էր, բայց երեք շաբաթ առաջ։ Քանի մը նիստերու ալ ներկայ եղած չէր, բայց Մեծ Եպարքոսին խնդրանքին վրայ սկսած էր հեռեւիլ մեր խորհրդակցութեանց։ Հետեւաբար իր հրաժարումը չեղեալ նկատուած էր։ Ցեռոյ անմիջապէս մատ փաթթել զայն, ասիկա անկեղծութիւն չէ։

«Այդ օրը քաշուեցայ, զղուած։ Դրկեցի իմ պատճառաբանեալ հրաժարականս, նամակով մը, զոր տանս մէջ խմբագրեցի։ Հասան Ֆէհմի փաշա եւ Ռէֆիք պէյ նոյնը ըրին։

«Երեսփ. Ժողովը իրաց այս վիճակին վրայ յուզուեցաւ։ Իրաւունք ունէր։ Բեմիլ փաշա իր յիշատակագրին մէջ կ'ըսէ թէ անկեղ առաջ ալ նախարարներու փոփոխութիւններ կատարուած էին առանց ո եւ է բողոք յարուցանելու։ Այո՛, բայց պարագաները բոլորովին տարբեր էին։ Էվքաֆի նախարարը դեռապան խորհուրդի նախագահութեան փոխանցուած էր՝ բայց իր փափաքին համեմատ։ Այսպէս իմ նախորդս Հաղիզ պէյ իր հաւանութեամբ կրթական նախարարութեան կոչուած էր, Համմի դեսպան ըլլալէ առաջ եւն.։

«Այս ամէնը բնական էր եւ օրինական։ Բայց ինչ որ բնական եւ օրինական չէր, երկու նախարարներուն սրմարդի կերպով ճամբուիլն էր։ Ահա ասկեց ծագեցան բողոքները երեսփ. Ժողովին մէջ։ Երեսփոխաններուն առուրամեծամասնութիւնը Բեմիլ փաշայի դէմ դարձաւ։

«Սուլթանը երկու սուրի մէջտեղ մընացած էր. կա՛մ ճամբել նախարարութիւնը, կամ լուծել Երեսփ. Ժողովը։ Սուլթանը՝ Բեմիլ փաշայէն շատ աւելի սահմանադրական ոգիով տոգորուած, յարգեց Ազգ. Ժողովին կարուկ կամքը։ Բեմիլ փաշան փոխուեցաւ։ Մնաց որ Ն. Վենոփառութիւնը սահմանադրական վենոպեան իր լիուլի իրաւունքին եւ պարտականութեան մէջ գործեց չբնաջնայեցութեամբ եւ ձեւերը պահպանելու հոգածութեամբ, որոնք կ'երեւին այս առթիւ անոր զրկած Խաթին մէջ։

«Բոլոր արդարացումները, ո՛րքան որ մեծամեծ ճիգերով յղացուած ըլլան, չեն զօրեր այս բացարձակապէս վաւերական իրողութիւններուն դէմ։»

Այս սատիճան փափուկ սահմանադրական, անոյշ աղատական վարչապետ մը,—որպէս ինքզինքը կը ներկայացնէ Հիլմի փաշա,—օրով, ցաւալի է որ հակասահմանադրական պահանջներ կը դրուին ժողովուրդին վրայ։ Այսքան քաղցրիկ նախադասութիւններով եւ ազատութեան մեղմօրոր չունչով խօսող Վարչապետ մը մոռցնել տալու էր իր... հակասահմանադրական նախորդին արարքները։ Ի՞նչ ըրաւ մինչեւ հիմա.— Բայց չատ բաներ ըրաւ. — Զինուորական տուրք պիտի դանձուի, անցագիր պիտի առնուի, մասնաւոր կաշկանդիչ օրինագիծը պիտի վաւերացուի։ Իսլամի եւ ոչ-Իսլամի խորը պիտի շարունակուի իր ներկայ ու ապագայ տխուր հետեւանքներովը, եւ Թուրքիա պիտի... յառաջդիմէ այսպէս, եւ... վերածնութեան նոր Թուականը գեղեցիկ արդիւնքներով պիտի պարարտի Թուրքիոյ ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան համար։ Զարմանալի է որ «Լա Թիւրքիա», Բեմիլ փաշայի դէմ Քօմիթէական ատելութեամբ մը վառուած, ազատ մը դիտողութիւն իսկ չըներ անոր յաջորդին քաղաքականութեան վրայ։ Ալ աւելի զարմանալին կայ. — Քօմիթէին օրանը՝ Շուրայի Իւմմէթ՝ որ Բեմիլ փաշայի ժղեւանոցը եղած էր, առանց ո եւ է դիտողութեան՝ ի՛նք կը ծանուցանէ թէ Ապրիլի սկիզբէն պիտի գանձուի զինուորական տուրքը։ Այս այն Շուրայի Իւմմէթն է որ հակազատական, հակասահմանադրական կ'ամբաստանէ Բեմիլ փաշան։ Երկանի՛ երկիր, ուր քեզ վարողներու տարաբանութիւնը օրգան անդուգական նոյնքան ալ անհաւատալի կերպով... կողմնակցական է։

Բան մըն ալ կայ, զոր անցողակի դիտել տանք։ Հիլմի փաշայի վերոգրեալ յայտարարութիւններէն իսկ կը հակըցուի թէ մեր ներկայ Վարչապետը գլխաւոր դերը կատարած է Բեմիլ փաշայի անկումին շուրջ։ Բոլոր նախարարները կ'երթան զինքը կը տեսնեն եւ բարեւութիւններն կը յայտնեն եւ հրաժարականնին տալ կը սպառնան։ Հեռագիրը Մամուլի Դիւանատունէն կուգան իրեն կուգան, վերջապէս ուշիմ ընթերցողը կընայ հակնալ թէ Հիլմի փաշա առանցքն է այդ պատմական իրողութեան բոլոր դարձուածքներուն։ Ի՞նչ զարմանալի զուգադիպութիւն։

Եր. Տ. ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՆՈՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

ԻԹԹԻՀԱՏ ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԾ

Երէկ թղթատարատան նոր շէնքին մէջ տեղի ունեցաւ ընտրութիւնը Պոլսոյ երեսփոխանի մը, հանուցեալ Մանիսայի դասէ Ռէֆիք պէյի տեղ։ Երեսփոխական ընտրութեանց համար ասկէ առաջ ընտրուած Միւնթեխիպի սանիները երեկ ժամ 4ին յիշեալ շէնքը գացին, ուր պատրաստ էր արդէն քուէատուփը։ Մէկ քանի ժամէն աւարտեցաւ ընտրական գործողութիւնը, եւ Պոլսոյ երեսփոխան ընտրուեցաւ Օսմ. Մ. եւ Ց. Քօմիթէին ընտրելին՝ արտաքին գործոց նախարար Բրիֆաթ փաշան։

Անհաւասիկ քուէարկութեան արդիւնքը.— 281 քուէ տուաւ Բրիֆաթ փաշա, 129 քուէ տուաւ Ազատականներու ընտրելին Ալի Ռէմզի պէյ, 5 քուէ՝ Մուրատ պէյ (Միջանի խմբագիր) եւ 3 քուէ Սապահէտտին պէյ, 1 Բեմիլ փաշա։ Մէկ քուէ տուաւ նաեւ Հայկազն Պէկեան էֆ.։

ՄԵՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԵԾ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԾՐԱԳԻՐԸ.

—Պետութեան տնտեսական վիճակը միանգամ ընդ միշտ բարւոքելու համար Խորհրդարանին ելմական յանձնաժողովը 2 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը ընել կը մտածէ եւ տարը համար հատոյցի նոր միջոցներ կը խորհի իբր երաշխաւորութիւն։ Ասոր համար կը մտածէ յառաջիկայ Դեսպանախորհուրդին ներկայացնել առաջարկ մը տարբերը տահատակ 100ին 15ի բարձրացնելու համար։ Ասով կը յուսացուի ժառաւորապէս մէկ միլիոն 100,000 ոսկիի հատոյթ մը ստեղծել։ Միւս կողմանէ բոլոր Թուրքիոյ մէջ 3ուկէս միլիոն տուփ քարիւղ Խորհրդարանին թէ զինուորական տուրք պէտք է գանձել այս տարի։ Հիլմի փաշա Խորհրդարանին կարծիքը չառած՝ գաւառային իշխանութեանց ի՞նչու կը դրէ որ այդ տուրքը գանձուի, Հիլմի փաշա դրժած չ'ըլլար Սահմանադրութեան սկզբանց։ Երբ Բեմիլ փաշա կը դրէ, Հիլմի փաշա, Սահմանադրականներուն Սահմանադրականը ցոյց կուտայ ինքզինքը. կ'աղաչեմ, քիչ մը թօթափենք այդ յաւակնութիւնը, եւ մեր իսկ գործելու եղանակը նկատի առնենք, նախ մեր աչքին գերանը վերցնենք, յետոյ մեր եղբօր աչքին չիւղին նայինք։

(³) Երբ իրրեւ պարզ նախարար ա՛յդքան յարգանք կը տածէիք Սահմանադրութեան հանդէպ, ի՞նչու նոյն յարգանքը ցոյց չենք տար այսօր, երբ իրրեւ վարչապետ դո՛ւք եք պատասխանատու մեր Դաւլիֆին ընդհանուր քաղաքականութեան։ Ի՞նչու զինուորական տուրք գանձումը կը հրամայէք, ասիկայդրդռ՞լ է Սահմանադրութիւնը...։

Ցեռոյ անցանք Ցոյն Ազգ. Ժողովին Ամանորեայ Ատենապետ Ամանորեայ Ատենադիր Ամանորեայ Գանձապահ ընտրութեան։ Ամանորեայ Ատենապետ ընտրուեցաւ Ամանորեայ Ատենադիր ընտրուեցաւ Ամանորեայ Գանձապահ ընտրուեցաւ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԶՐԻ

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԵՒ ՄՆԴՈՒԱԿԱՆ ԴՈՐԾԱՐԱՆԱՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇՏ

ՏՈՔԹԷՈՐ

ԳԱՌԼՈ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Գիսական վերջին նորութեանց հաւատաս առանց ցաւ պատճառելու կը գտնեմ՝ ցերամիզութիւնը, ֆրանկախաղը, երազափորձութիւնը, առնական անկարողութիւնն եւ զեռուարժիզութիւնը, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծնողական եւ միզային գործարանաց ամէն տեսակ հիւանդութիւնք.

Բացի կիրակէէ ամէն օր կը գտնուի Պահէզ Դարու չէքէքճի հաճի Գէքիրի անկիւնը Մէրճամէթճեան դեղարանը։

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ ԶՐԻ

ՏՈՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԱՍՆԱԳԷՏ

ՄԱՐԹԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ԶՐԱՆԳԱՆԱՑԻ ԵՒ ՄՆԴՈՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՔԱՆՑ

Տօքթ. Խ. Փափազեան որ իր կատարեալ ձեռնհասութեամբը եւ մասնագիտութեամբը հանրածանօթ բժիշկ մըն է, ֆրանկախաղ, մարթային եւ ծնողական գործարանաց հիւանդութիւններու նոր բացայայտ կատարելագործեալ դարմանատեսութեան մէջ երկար տարիներ ի վեր իր հմտութիւնը ապացուցած է Բարիզի Սէն-Լուի եւ Նեքէր հիւանդանոցներուն մէջ, եւ այժմ վկայական տարած ըլլալով Պոլիս վերադարձած է։ Ըստ առաջնոյն գործելոյ, բացի կիրակի օրէրէ, ամէն օր մասը Տէն 10 Պարչէ Գարու, շաբաթվան հաճի Գէքիր էֆէնի խանութին դէմ, 19 թիւ դարմանատունը կը գտնուի։ Ի հարկին, միայնին խորհրդակներու դեռեր երկրական լոյսով լուսաւորելով, հին եւ նոր ցերամիզութիւններէ առաջ եկած եւ անդարմանելի եւ քննութիւնը անկարելի նկատուած հիւանդութիւնները մեծ գիտութեամբ կ'խնամեցնէ, եւ ըստ այնմ կը գործադրէ։ Ֆրանկախաղի միջոցին ալ նորագոյն գործիքով՝ ողջ միտքի մէջ կը տեսնէ, եւ կը կիրարկէ հարկաւոր մասնագիտ Բրօքի։ Կոչէլի հնարած չիճուկը, որուն լուծիչ ազդեցութիւնը Սէն-Լուի հիւանդանոցին մէջ հաստատուած է։

Ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 3, իրեկունները 10էն վերջը եւ կիրակի օրերն ալ մինչեւ ցորեկ Բերա, Աղաճամի, Ապրատաճի փողոց թիւ 4 իր բնակարանը հիւանդ կ'ընդունի։

ՏՕՔԹ. ՏԻԳՐԱՆ Է.Ֆ. ԹՈՎՍԵՊԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ամերիկեան բժշկական դասարանէ շրջանաւարտ 18 տարուան իր փորձառութեամբը արդէն ծանօթ Ամերիկեան եւ Անգլիական նորագոյն մեթոտներով չարփահաց եւ տղայոց, ինչպէս նաեւ կանանց յատուկ ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւնները բուժելու, նոյնպէս Ամերիկեան սիստէմով եւ լաւ նշանակով ամէնազգի գրասի հիւանդութիւնները եւ մարթային ախտերը բուժելու պատրաստ բազավաստակ Տօքթ. Տիգրան էֆ. Թովսպեան, այս անգամ Բերա, Շիշլիի մեծ պողոտային վրայ Անանեան ապարէտը մանը հաստատուած ըլլալով, հոն իր ատոր մէջ իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի բացի կիրակիէն ամէն օր, մինչեւ կէս օր։ Ցիրեալ բժիշկը յաղողապէս պատրաստ է գործանելու, նաեւ գործողութիւնը անկարելի կամ անբուժելի գտնուած գծնդակ ախտերէն գանողները, ըստ դրութեան բրօֆ. Ճեղուպիի եւ Հանրի Ալէյքիի Երկուքերի, չարիքարիի եւ ուրբաթ օրերը կէս օրէ ետք կը գտնուի Պահէզ Դարու Մինասեան էֆ.ի գեղարանը, եւ երեքշաբթի եւ շաբաթ կէս օրէ վերջն ալ Իսկիւսար Ս. Խաչ եկեղեցիի քով Գունարաեան էֆ.ի տունը Զրի կը գտնուի։ Գանգատաւորներուն ուր. օրերը։

36—30

ԹՕՔԽԱՆԻ ԱՄԻՐԼՏԷՆ

Թօքխանէի Ամիրէ իշխան լիւզումի օրան Նիւգասթլ ճիսնիսէն 7000 թօնօ ինկիլիզ մասէն քէօմիւրիւնին՝ իբրա օրանան միւնազասի ալէնիյէսնում պէհէր թօնը 17 շիլինէ, վէ Տօլա Պաղէ կաղիանէսի իշխան զօնթրաթօյա մէրպաւթ մասէն քէօմիւրլերինին վարօրլարան մասլունալարա Գապաթաշ անպարքնա նագիյէսի՝ մէհիտիէ 20 դրչ. հիսապլյա պէհէր թօնը 5 դր։ 23 բր.յա վէ 300 թաքմ թիւթէնկեի էէվմէքնա մասուս միւսթէլիթի իւլ տինա 51 գալէմ էշանէն քեսքիքեսի 2148 ատէա լիրան Օսմանիէ թալիպլերի էօհանլէրինէ օրանպ, քէօմիւրը նագիյէսիյլէ Բիթենկեի էէվմէքնէն մարան 23ինճի բաղա էրթէսի վէ Ինկիլիզ մասէն քէօմիւրինին չէրը մէգիլրը 26ինճը բէնճէնպիկ կիւնիւ գաբաբ գաթիլերի վերիւէէկինէն, թէնգիլիյլէ իթարան թանլիպ օլանլարդն՝ չէբաթը թաքսիրաթնը անլայլպ իբրան թէնգիլաթ էյլէմէք իւզրէ բէյ ազէլերինի միւսթաարպէն էյնամը մէգիլրէսէ սաաթ 5էն 10ա գաաբ Թօքխանէի Ամիրէ մէգիլինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունը։

18 մարթ 325 3—3

Զաւրէպաթ Միւսլիմին խասթախանէսի իշխան իմալ իթիբիլիճէք 88 բարչա պաղբը սահան վէ թան վէ սաիրէ իլէ Սուլթան Սէլիմ իմարէթի իշխան քէպալիթ իմալ իթաբիլիճէք 180 աթիդ գէլէ սբզլէթինէ պէր սաէա գազդանդն պէհէր աթիդ գէլէսի 20 վէ Փիւրուբաթ իսիլճէք օլան 226 գէլէ սբզլէթինէ քէպալիթ պէր սաէա գազդանդն պէհէր աթիդ գէլէսի 7 դրչաա թալիպի էօհանէսինէ թէպարբուր իսէրէք իհանէի էվվէլիյէսի իթրա գէլընմէզ վէ չէհրը հալին 23ինճի բաղար էրթէսի կիւնինէ գաաբ 100ա 5 վէ 2 կիւն զարքընաա տա 100ա 10 թէնգիլ գապալ օլունարաք իհալէի գաթիյէլերինին իթրաբը մուգարբէր պալընմէզ օլաուզրնաան, նօգանարբլա իմալ իթմէք խաթէյնէլերին՝ 100ա 10 նիսպէթինա թէեմին ազէլերինի վէ եախսա միւթէպէր վէ մուսաատաագ քէֆալէթնամէլերինի համիլնէ էյնամը թաթիլիյէտէն մասաա հէր կիւն սաաթ 10ա գաաբ մէգիլիսը իսարէի եվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլերի։

18 մարթ 325 3—2

Իմարաթը Ամիրէ իշխան պիր սէնէլիք միւպայէսարնա լիւզում կէօրիւնէն 115 քիլօ Անատօլու զաքիանրնրն պէհէր քիլօսը 300 զրչաա թալիպի էօհանէսինա օլաուզրնաան, վէ չէհրը հալին 24ինճի սալը կիւնինէ գաաբ հէր գալ բարա թէնգիլ իսիլիրսէ գապալ օլունըպ հաաբ լայզրենը պալարը թաթիրսէ իհալէի եվվէլիյէսի իթրա գելընճաարնաան, նօգանրլյա իթա իթմէք խաթէյնէլերին՝ 100ա 10 նիսպէթինա թէեմին ազէլերինի վէ եախսա միւթէպէր վէ մուսաատաագ քէֆալէթնամէլերինի համիլնէ էյնամը թաթիլիյէտէն մասաա հէր կիւն սաաթ 10ա գաաբ մէգիլիսը իսարէի եվգաֆա միւրաճաաթ էյլէմէլերի։

17 մարթ 325 3—3

ՊԱՆԳ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաւոր Ղալաթիոյ.— Բամանաբ խան։

Գալաթիոյ գործակալութիւն.— Գաթրճըօղլու բաղտին գիմաց Աչէր էֆ. Գիւթիւպանէ փողոց։

Գալաթիոյ Գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանգայի ամէն տեսակ գործառնութիւնն եր։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ դրամանիշեր Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն մինչեւ և Արտասահմանի համար։

ՄՕՕ

ԱՅԳԵՆԱՒԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

Հանրագրեր եւ ապրանքներ փոխադրող տոգնամուր

Ա. ԿԱՐԳԻ
Մեսի
Մրգիս
Բարխաս
Թիպլեր
Նարգոն
Նավարին

Բ. ԿԱՐԳԻ
Նալչօգրիս
Եմիլիոս
Գալգարիս
Մօտրիս
Թաիլի
Ֆաուրն
Ֆարոն
Թիպս

Առաջին կարգի լաստանաւերը չեն հանդուցուած են։ Նաւերն մէջտեղը գնդարեան սենեակներ ունին, երկարաթոյ կոնտիքեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ձարարդներու համար անոյշ ունին։

Երկրորդ կարգի լաստանաւերն ալ սահմանափակ թուով հարարդներ ի նոյնն դարձ տեղադրելի չունին։

Մգերլեն

Ա. Գալաթ Լիվերպուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Որ ինդիրներ վարձատանիներէն որ փոխադրութեան կամ Ղալաթիոյ մարդ հանելու համար՝ իրենց հրամանները ուղարկեն ժամանակին 24 կամ տասը։

ԼԱ ՄԻՒԹԻԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ ԱՒԱՆԴ ԶԳՈՒԱԾ Է 60 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԳ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ — ԳԵՏԱԿԱՆ ՔՈՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։

Կ'ԸՆԴԳԱՅԻ — ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ միացողներուն, եւ ԴՐԱՄՕԺԻՏ եւ ՌԱՆԹ ՎԻԱՃԷՌ Կ'ապահովէ, 15 տարիէն վերբերեալ ողջ միացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։

Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ — Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԳԻԷՆ սկսեալ։

ԿԸՆՏԵՆԷԼ — ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յանձնառութիւնները յանձնած գրամները, «պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժէքներու» վերածելով զանոնք։

ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է — 700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԳԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու հիւղերուն մէջ։

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ընդհանուր Տնօրէն Ռենան Ս. Տանտրիա, Տէյիրմէնի խան Ղալաթիա։

Փոքառու եւ գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՑԹԻՂ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINCER MANUFACTURING Co

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ լինելով, իրենց տեսակներուն մէջ ամենաանամուտ են եւ տարիներու ամէն կարգ տարածուած են։ Սինկէրի մեքենաները, գլուխներն եւ կոշկակարների իսկ ամենէն մեծագոյն գործարանները, գործածելէ ետքը, Սինկէրի Ընկերութիւնն յարգ 400է աւելի պատուոյ վկայական եւ շնորհագիր ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

ՊԱՅԱՆԱՏԻՊԵՐՈՒԹԻՒՆԱՎ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին Բուրսա, Շեռակիմաժալ, Կոստանդնուպոլսոյ գեղ.

ԹՕՔԹ. — Շեռակի համալ, Գոն Մարչէլլիզէմաժալ, թիւ. 343 & 343 կրկին։

ՍԱԼԱԹԻԱ — (Սինկէրի խան, Թիւնէլին հանդ.) (Թրամվայի կայարանին դիմաց։)

ՍՈՒՄԲՈՒԼ — (Սալթան Համամ, թիւ. 2։) (Սալթան Պայազիտ, Թրամվայի սթանսիոնին դիմաց, թիւ. 13։)

ՍԱՆԻՏԱՐ — Ջարչի Գոլ, թիւ. 120։

Կոգնարկներ ստանալու համար վերի հասցեներուն դիմեցէք։

Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ'գտնուի Բերա, Շեռակիմաժալ, թիւ. 343 & 343 կրկին, Տիւլոպալ. Սորգիս պէյի տունը։

ԻՒՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵՑԱ — 1828—1829

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ — ԲԷՐԻՋ

9, ԲԼԱՍՎԱՆՏՈՆ. 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ապահովագրեալ գրամագլուխ	25 միլիոն	ֆրանք
1907ին գանձուած ապահովագրեր	28 միլիոն	»
Յունվ. 1907ի վերջը հաստատած գումար	650	»
Դրամագլուխ և պահեստ	184	»

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Ընդհանուր ապահովագրութիւն	838½	»
1907ին գանձուած ապահովագրեր	132½	»
Մինչեւ 1907ի վերջը հաստատած գումար	231	»
Դրամագլուխ և պահեստ	189	»

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի Ընկերութեան երկրին հիւսիսային գործարանները եւ պահեստը խարտեշ գումար մը կը գրաւեն որ նոյնպէս ապահովագրեալ մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆԻ ապահովագրեալին։

Ապահովագրութեան համար մասնաւոր գիրքոյկ ստացեալ. Նպատակաւոր պայմաններ ամենամեծ կերպով ուրիշ ԴԵՐԱՁԱՆՆԵՐ քան ուրիշներ՝ եւ Ընկերութեան պայմաններ։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն ուժեղ գրեթէ, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒՆ, ՆԱՍՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏ ՍԻՐԼԷՆ։

Ընկերութեան ներկայացուցիչ է ՍԱՄՈՒԷԼ ԿԱՑՍԵՐԵԱՆ ԳԱՆԳԱՆ։

Թուրքիոյ եւ Արտասահմանի Ընդ. Տնօրէնութիւն

Ընդ. Տնօրէն — ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ

Գլխ. կենտրոն — ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Սիրամալ, Սալթանահամամ Գաթրճը Ճալու բոսամ։

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներ մէջ։

ԱՌԵՒՏՐ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Societa Commerciale D'Oriente

ԿԱԶՄՈՒԱԾ 1907 ՓԵՏՐՎԱՐ 19ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3,000,000 ՖՐԱՆԳ

Վարչութեան կեդրոնատեղի՝ ՎԵՆԵՏԻԿ (Գալաթ. Մանիֆրօվլօ)

Գլխ. Գալաթիոյ կեդրոնատեղի՝ ԱԶԱՐԵԱՆ ԽԱՆ (Վալիտէ փողոց)։

Զանազան գործառնութիւններ։ Թուրքերու՝ չեզ և վարիպէր, փոխանակութիւն Եւրոպայի ամէն քաղաքներու վրայ։ գնում և վաճառում ամէն տեսակ արժէթուղթերու, փոխառութիւն արժէթուղթերու վրայ։ Գրամական ամէն տեսակ գործողութիւններ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍՑԷ—COMMIALE.

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔԹ. ԷՍՖԻՐԷՄԵԱՆ

Դիտակաւոր վերջին նորութիւնը համարուն կը գտնուի ճիրքն հիւանդութիւնը, ամէն տեսակները, թիւրեր նաեւ հին եւ նոր ցիրմամիզութիւն ուռուցատիզութիւնք, և մասնաւորաբար կոնոր ծնողական գարձատանց հիւանդութիւնները։

Որ գտնուի ամէն օր կէս օրէ վերջ Պաղչէ-Դարու Թիւղնեանեան էֆիտարանը դիմաց։

ԷվգաՖը մասպուԹէան Մէսթան համամանդն 325 սէնէսի մարթ իպԹիասարնան սէնէի մէրգու